EXAMEN DIVINITATIS

Quam in Carmelo Veſpaſianus conſuluit.

ſive

C. SUETONII TRANQUILLI LOCUS

DE DEO CARMELO

Hiſpanice Explicatus per Excellentiſſ. Dominum:

D. Gaſparem de Mendoza, Ibañes de Segovia & Peralta,

Equitem Ordinis de Alcantara,

Marchionem Mondexarii, Comitem Tendiliæ,

& utroque titulo Magnatem Hiſpaniæ

nec non Marchionem Valhermoſi & Agropolis,

Dominum Provinciæ Almogueræ, &c.

Interprete Daniele Papebrochio S. I. T.

eadem ex cauſa calumniam paſſo.

ANTVERPIÆ MDCXCVIII.

APUD VIDUAM ET HEREDES HENRICI THIEULLIER.

LECTORI

Marchio Mondexarii & Comes Tendiliæ.

BRevi diſcurſui non eſt opus prolixa præfatione: ne tamen in illum, quaſi ex abrupto, impingat Lector, nihil præmonitus; & ut mos geratur receptæ paſſim inter ſcriptores conſuetudini; ſatisfaciam ſcrupulo, ab iis forte movendo, qui hic deſiderarent notitias plurium rerum, paſſim apud alios inveniendarum, & hujus Diſſertationes ſcopo primario utcumque contrariarum. Cum enim ii, qui uno abhinc ſeculo,ſuppoſititios in Hiſpaniam Scriptores introducendo,omnibus placere ſunt conati, id præcipuo egerint ſtudio,ut conciliarent ſibi eorum ſuffragia, quorum honori figmenta iſtæc ſervari videbantur; vix invenias aliquod tam abſurdum commentum, illorum publicationem prægreſſum, quin ipſis inveniatur confirmatum amplificatumque. Verum quia nulla formari poteſt tam evidens convictio falſitatis;quæ poſſit ad veritatem contrariam amplectendam inducere animos, in illius defenſionem ſtulta præoccupatione obfirmatos; decrevi inutilibus in præſentiarum contentionibus non implicare me; atque adeo ea quæ ſic dicuntur, nec refutandi quidem cauſa attingere. Satis erit te ſcire, Lector omitti talia, non per ignorantiam, ſed de induſtria; ne argumenti ineptitudo obſcuret propoſiti thematis gravitatem & detrahat aliquid decori ipſius ſcribentis, liberi ab omni alio affectu, quam qui veritatem ſpectat, cuicumque appellenti animum ad commentandum unice ſpectandam. Vale.

FACULTAS PROVINCIALIS.

INfraſcriptus *Societatis Jeſu per Flandro-belgicam Præpoſitus Provincialis*, poteſtate mihi facta ab *Adm. R. P. N. Præpoſito Generali Thyrſo Gonzalez*, & ex ſententia trium noſtræ Societatis Theologorum, qui infraſcripta recognoverunt atque approbarunt; permitto ut imprimatur vulgeturque *Examen Divinitatis, quam in Carmelo Veſpaſianus conſuluit, ex Hiſpanico Latine redditum à Daniele Papebrochio noſtræ Societatis Theologo*, ad juſtam Excellentiſſimi Auctoris, eadem qua Interpres calumnia impetiti defenſionem; in quorum fidem haſce manu mea ſubſcriptas, & Officii ſigillo munitas dedi, Brugis Flandrorum die XXII. Junii MDCXCVIII.

Locus † ſigilli. LUDOVICUS HAVET.

APPROBATIO ORDINARII.

Imprimi poterit. Antverpiæ 1 *Jun.* 1698.

ANTONIUS HOEFSLACH C. G. L. C.

SUMMA PRIVILEGII REGII.

C*Um Dominus noſter* CAROLUS II, *Dei Gratia Hiſpaniarum Indiarumque Rex Catholicus, atque Brabantiæ Dux, mihi* Danieli Papebrochio, *Societatis Jeſu Sacerdoti, per litteras patentes, ſignatas* 1692, 23 *Februarii, conceſſerit Privilegium, cuicumque à me eligendo Typographo communicabile, pro imprimendis Actis Sanctorum, & quibuſcumque eo ſpectantibus ſcriptis, permitto* Viduæ & Heredibus Henrici Thieullier, Typographi ac Bibliopolæ Antverpienſis, *ut poſſit imprimere ac diſtrahere* Diſſertationem Excellentiſſimi Marchionis de Mondexar, ſuper quodam Suetonii loco de Deo Carmelo, *à me Latine redditam ad ipſius Auctoris meamque ipſum ſecuti juſtam defenſionem. Actum Antverpiæ die* 12 *Junii* 1698.

EXAMEN

EXAMEN DIVINITATIS

Quam in Carmelo Veſpaſianus conſuluit.

Per Excellentiſſimum Dominum

Gaſparem de Mendoza, Ibañes de Segovia & Peralta,
Equitem Ordinis de Alcantara,
Marchionem de Mondexar, Comitem Tendiliæ,
& utroque titulo ex Primatibus Hiſpaniæ;
nec non Marchionem de Valhermoſo & Agropoli,
Dominum Provinciæ de Almoguera,
Toparcham oppidorum Corpæ, Meci, Fuentenobiliæ,
Loranciæ, Aunionis, Vinnæ, &c.

Ex editione Hiſpalenſi anni 1678.

PRÆFATIO INTERPRETIS D. P.

Conſutatis quæ me meoſque libros impetebant accuſationibus, proximum eſt, ut cauſam quoque Amici agam, quem eidem mecum damnationi implicitum voluere Delatores anni 1691, dum parte 1 pag. 41 ſacro Tribunali mecum ſtitêre reum læſæ nationis Hiſpanicæ, quia mecum facit contra Haubertum Hiſpalenſem; grande ſcilicet, ut ipſi volunt, gentis ſuæ decus; ut prudentiores Hiſpani cenſent, probrum ingens. Pugnare iſtic illi me dicunt *gladio Marchionis Agropolitani. Neque ſcimus*, inquiunt, *utrum major ſit audacia, quod homo Francus* (qualem me fingunt) *eo ſtylo utatur contra ſcriptores Hiſpanos, quam quod Agropolitanus Marchio, homo mere laicus, ſcriptis ſuis ignorantia plenis, patriæ honorem prodat, favens auctori Franco, quem novit conductum ut ſcribat contra Hiſpaniam .... quod grave Marchionis illius delictum eſt, perduellionis etiam crimine exaggeratum; adeoque facit eum ſacro Tribunali delatabilem, ſicut eum delatamus in præſentiarum, una cum Papebrochio, ut eorumdem peccatorum complicem.* Excellentia perſonæ ſic delatæ fecerit fortaſſe, ut nomini ejus præclaro parcitum fuerit in delationibus poſtea renovatis, quæ clandeſtinam operum meorum condemnationem extorſerunt: eo ta-

men

men ſilentio non poteſt ſatis purgata cenſeri contumelioſa calumnia, publicis typis ſparſa. Verum quando in eo aliud nil ſpecificant Delatores, quam fidem Hauberto Hiſpalenſi ſimilibuſque larvatis ſcriptoribus negatam; nolo ad alias Excellentiſſimi Scriptoris lucubrationes commendandas diſcurrere. Unum ſolum produco opuſculum, & communi eruditis ubique lingua, ubique notum facere intendo. Etenim ſicuti Delatores, dum aliud dolent, queruntur aliud; & unice contra me commoti propter revocatam in dubium Ordinis ſui antiquitatem, prætexunt zelum Hiſpanæ gloriæ, quaſi eam ego coner obſcurare: ſic eodem aſtu contra Marchionem mihi conſentientem procedunt; eamdem quidem prætendentes cauſam, reapſe vero ſtomachantes, quod ſuum Laurentium Angelum Eſpin, conatum Carmelo vindicare pro ætate Veſpaſiani decorem indebitum, fecerit obmuteſcere. Quod ut toti innoteſcat mundo, illum ipſum tractatum legendum ſiſto: ut vel ſic cognoſcatur, non tam quod ego fecerim recte talis viri ſententiæ inhærendo circa iſtud argumentum; quam impudentia Delatorum, qui adeo eruditum Nobilem auſi ſint accuſare profundæ ignorantiæ, tantum quia mere laicus eſt: quaſi ſcientiarum, etiam hiſtoricarum, clavis penes ſolum ordinem Eccleſiaſticum ſit: qui utinam ſic eſſet contentus ſeveriorum diſciplinarum ſtudiis, ut pleriumque non deſpiceret politioris litteraturæ curam, ſane nobilibus natalibus congruam; in quibus quantum Marchio, profecerit ſupra multos in genere ſuo, etiam Eccleſiaſticos, ex hoc ſpecimine diſce, Lector erudite.

EXAMEN DIVINITATIS

Quam in Carmelo Veſpaſianus conſuluit.

§. I. *Occaſio hujus Diſcurſus.*

PRodiit Cæſarauguſtæ liber, ſub nomine P. Mag. Fr. Laurentii Angeli Eſpin, Calceati Carmelitæ, viri venerabilis propter magnam ejus doctrinam, atque gradum quem tenet inter primores Arragonicæ Provinciæ. Inſcriptus libro titulus, *Ruina idoli Carmelitici, quod ſomniavit Reverendiſſ. P. Fr. Hermenigildus à S. Paulo*; quem ut legi, adeo graviter me perculit inſolentia epigraphes, ut non potuerim ultra progredi patienter, offenſus magis publico ejuſmodi ſcandalo, quam propter injuriam, amico illi meo illatam; quamquam ea aliàs nequaquam videbatur homini convenire, ſive propter virtutem paſſim notam, ſive propter publicam ejus æſtimationem apud omnes, qui eruditionem ejuſdem & munera in Ordine ſuo geſta cognoſcunt. Verum hæc omnia deſpexit Auctoris præſumptio, abutens ea facultate quæ ſcriptoribus datur, ad docendum, non vero ad ſcandalizandum; ad veritatem tuendam, non lædendam; fovendo odia illis ipſis mediis, quibus ſopiri debuerant; & ſtylum cruentando convitiis, jam inde à titulo initium ſumentibus; idque cum calumnia tam patente. Omittere proinde non poſſum, quin

palam convitiantem redarguam, ut vel ſic reſtringatur indulgentia nimia, per quam talia permittuntur prodire; delinquentibus in hoc præcipue Reviſoribus, quibus committitur ut caveant ne ſcriptores, ſententiarum invicem diſſentientium diſcrepantias convertant in obſtinatam alienationem voluntatum; & diſcurſuum reciprocorum argumenta, in reſponſiones offenſivas indecentis odii. Licitum cunctis eſt ſua ſenſa expromere, & aliena oppoſita impugnare; ſed moderate; ita ut prævaleat ratio, pro quacumque parte ſteterit; nec vincat præſidentia ejus qui maxime fuerit infrunitus. Etenim ſcripta ejuſmodi, injurioſa & effrænia, uti nullam poſſunt utilitatem parere, ita ſuo vel auctori vel lectori pariunt neceſſariò ſcandalum; maxime quando tam is qui illam formant, quam contra quem formantur, ex conditione ſui ſtatus deberent exempti eſſe à tam vitioſis impreſſionibus, & ſua profeſſione indigniſſimis.

§. II. *Intentio qua formatur hic Diſcurſus.*

QUi nititur inducere alterum in ſententiam ſuam, quantumcumque hæc notior & certa ſit, numquam ſuum quod ſperat aſſequetur intentum, ſi non ſatisfaciat ejus intellectui; ſed jus ſibi eſſe putet ſupra libertatem alienam, & hanc captivare velit in obſequium judicii ſui. Neque enim omnes cedunt imperio rationis: & quod dumtaxat ex principiis naturalibus deducitur, numquam eam vim habet, ut evitare paſſim poſſit exceptiones omnes, quas objicient alii, aut quia ipſa principia non intelligunt; aut quia iiſdem intelligendis non applicant animum. Quamquam autem hypotheſis iſta magis valere videatur in facultatibus aliis quam in hiſtorica, nequaquam à diſcurſibus ſed a facto pendente; ideoque magis conſiſtente in auctoritate quam ratione; illius tamen principii obſervatio magni etiam hic momenti eſt, ut ſervetur moderatio, omnibus in genere profeſſionibus conveniens, ſive ad oppugnandam ſive ad tuendã alteram contrariarum opinionum, quales non minus reperiuntur frequentes circa res antiquas, quam circa ſpeculationes metaphyſicas: quia eas ſæpe confudit longinquitas temporis, & exigua referentium diligentia, atque eorum, qui propter utilitatem aliquam ſuam ipſas ſuſtinent, nimia animoſitas. Accidit hoc in ea quam tractandam ſuſcepimus quæſtione; ipſam tamen ſic tractare intendimus, ut lædere nequaquam velimus eos qui confuſionẽ iſtam induxerunt, nihil minus curantes quam ut ſecuros nos reddant de ſuæ opinionis evidentia tali, cui cedere debeant quicumque contrarium ante ſenſerant. Equidem deſidero veritatem attingere ac manifeſtam reddere; agnoſco tamen, quod neque omnes eam quærant à proprii commodi reſpectu liberi; neque eamdem dum ſibi contrariam vident, ut veritatem recipere velint. Itaque ſufficiet mihi judicium eorum, qui neutri addicti parti diſcurſum hunc legent; & à talibus gratanter feram corrigi, atque ingenue confitebor quidquid me fecerit à ſcopo intento deflectere.

§. III. *Totius Diſcurſus argumentum.*

INſolentia tituli, quo prænotatur liber Patris Eſpin, prohibuit me, uti jam dixi, ne ultra pergerem ad cognoſcenda reliqua, quæ promittit tam manifeſta præſumptio.

Ut autem intelligatur, quam male fundata procedat ejus calumnia, ſatis habebo contineremе intra ipſam Auctoris hypotheſin, in titulo notatam, non excedendo limites verborum trium, quibus ipſe ſe explicat, neque ad ulteriores quæſtiones procedendo. Primum verbum, RUINA, anticipate canit triumphum de ſuo adverſario, & notat gratis præſumptam evidentiam, in qua fundatur Auctoris ſecuritas, convincendi falſitatis opiniones ſuæ contrarias, cum ſui ipſius complacentia tam irregulari, quam incongrua eſt religioſæ modeſtiæ. Nec enim ſtylum exercet contra hæreticum aliquem, quo in caſu Catholici animi zelus, & certitudo fidei quam quis defendit, excuſare poſſet fervorem ſcribentis. Secunda pars tituli DE IDOLO CARMELI, detegit motam auctori bilem, quia P.Mag.Fr.Hermenigildus, caſum in quo RR. Patres Carmelitæ fundant continuationem Eliani ſui inſtituti, habeat pro ſuperſtitioſo & profano: eodemque tempore oſtendit, quod calamum ſuum moveat paſſio, non veritas; ipſumque dirigat reſpectus proprii intereſſe, non alieni profectus. Tertia clauſula, quæ ſimul calumniam & præſumptionem complectitur, dicit, *quod* ipſum *ſomniavit Reverendiſſ. P. Fr. Hermenigildus à S. Paulo*: quæ propoſitio, præterquam quod dedeceat ſtatum utriuſque, manifeſte eſt falſa. Non enim primus fuit Mag. Hermenigildus, qui ſenſum illum, quem Eſpinus improbat, dedit verbis Suetonii Tacitique, ad quos reducitur omnis notitia circa quam verſatur diſputatio. Nec ſine temeritate poteſt appellari Somnium id, in quo conſentiunt eruditiores quique in Europa: & qui litteraliter infertur ex verbis, quibus ambo iſti ſcriptores utuntur, uti mox videbimus. Cum ergo tota hæc controverſia verſetur circa genuinum & proprium illorum intellectum, & hunc ego examinaverim multo prius quam dictus liber veniret in manus meas; merito miratus ſum appellari Somnium, quod omnes ii tenent quorum intereſt nihil; & quod illud, velut proprium Hermenigildo, prætexatur in ſultui contra illum tam irregulariter faciendo; cum priuſquam ille, tam multi quot infra videbimus, idem ipſum ſenſerint. Notoriam ergo Tituli falſitatem evaneſcere faciam, ſiſtendo in ipſis dictorum Scriptorum verbis, & demonſtrando quod celeberrimi quiq; illorum interpretes non aliter ea intellexerint, quam intellexit Hermenigildus; abſque ulla mentione ejus ſenſus, quem ipſis ſubeſſe prætendunt Patres Carmelitæ.

§. IV. *Verba Suetonii & Taciti.*

TOtius diſputationis ſumma, atque hujus diſcurſus argumentum reducitur ad intelligentiam loci unius, legendi apud Suetonium Tranquillum, in Veſpaſiano cap. 5: quem Ludovicus Vives (*a*) commendat ut diligentiſſimum maximeque ſeverum inter Hiſtoricos Græcos ac Latinos. Hic ſolita ſua brevitate, quam notat Flavius Vopiſcus (*b*), agens de variis præſagiis oblatis Veſpaſiano, ſub cujus imperio illum natum obſervat Gerardus Voſſius (*c*) & Martinus Hamkius (*d*); agens, inquam, Suetonius de variis præſagiis, quibus Veſpaſianus ad ſpem imperii adipiſcendi adductus fuit, ita ſcribit. *Apud Judæam, Carmeli Dei oraculum conſulentem, ita confirmavere ſortes, ut quidquid cogitaret volveretque animo, quantumlibet magnum, id eſſe eventurum pollicerentur.* Sub hac præciſione refert Suetonius caſum, qui eſt materia hujus diſcurſus: movendo dubium in ſui intelligentia, quale

ſe conſueto ſibi ſtylo etiam alibi movet. Ita Joannes Baptiſta Pius (e) dicit, quod proprium *Suetonio Tranquillo fuit amare brevitatem: quæ res multos in plerìſque ſuſpenſos reddidit & ambiguos.* Eumdem caſum magis ſpecifice refert Cornelius Tacitus (f), ſimiliter commemorans præſagia, ſpes Principis iſtius confirmantia, cum ita fatur. *Eſt Judæam inter Syriamque Carmelus, ita vocant Montem Deumque. Nec ſimulacrum Deo nec templum: ita tradidere majores aram tantum & reverentiam. Illic ſacrificanti Veſpaſiano, cum ſpes occultas verſaret animo, Baſilides Sacerdos, inſpectis identidem extis, Quidquid eſt, inquit, Veſpaſiane, quod paras, ſeu domum extruere, ſeu prolatare agros, ſive ampliare ſervitia, datur tibi magna ſedes, ingentes termini, multum hominum.* Quia tamen, idem, licet cum majori expreſſione, dicit, quod majori ſub brevitate Suetonius; ſingula hujus verba expendemus, tamquam ſcriptoris vetuſtioris; conferendo illa, cum ſibi correſpondentibus verbis Taciti, ut ſimul & ſemel intelligatur utriuſque ſenſus, & uniformiter ſtabiliatur quod ambo ſcripſerunt.

(a) *lib. de traden. diſciplinis.* (b) *in Firmico cap.* 1. (c) *lib.* 1 *de Hiſtoricis Lat. cap.* 51. (d) *de Scriptoribus Rom. cap.* 17, *art.* 1. (e) *Annotat. poſterior. cap.* 24 (f) *lib.* 2 *Hiſt. cap.* 79.

§. V. *Caſus, cujus Suetonius & Tacitus meminerunt, ſuperſtitioſus & profanus eſt.*

ANtequam ordiamur ſcriptorum iſtorum collationem inſtituere, ad eos certius ſecuriuſque intelligendos, ſuppono & probo, utrumque agere de facto ex ſe ſuperſtitioſo ac profano, & nihil commune habente, ſive cum Judaiſmo, ſive cum Lege gratiæ. Nam, Balaam (a) loquens Balac Regi Moabitarum, *Non eſt augurium,* inquit, *in Jacob, nec divinatio in Iſrael:* pertinet autem ad claſſem auguriorum & divinationum id de quo loquimur; & hoc probant illi iidem qui ipſum narrant. Suetonius enim (b) prævenit dicens: *Poſt Neronem Galbamque, Othone atque Vitellio de Principatu contendentibus, in ſpem Imperii venit* (Veſpaſianus), *jam pridem ſibi per hæc oſtenta conceptam.* Expreſſius etiam dixit Dio Caſſius (c), quod *Veſpaſiano, longo tempore ante, regnum multis prodigiis ſomniiſque ſignificatum eſt.* Magis tamen ad noſtrum intentum Tacitus (d); *Occulta,* inquit, *lege fati, & oſtentis ac reſponſis deſtinatum Veſpaſiano liberiſque ejus Imperium, poſt fortunam, credidimus.* Quin etiam, prius quam lauro caput cingeret, hanc obventuram vulgaverat fama, teſtante eodem Tacito (e), quod *poſt Muciani orationem,* ſuadentis aſſumere Purpuram, *ceteri Milites cœperunt audentius circumſiſtere, hortari, reſponſa vatum ac ſiderum motus referre. Nec erat,* inquit, *intactus tali ſuperſtitione: ut qui mox rerum Dominus* &c. Adeo ut negari nequeat, quin prædictio de qua illi loquebantur, in ipſorummet eam referentium ſenſu, reponeretur in claſſe ſuperſtitioſarum, non ſolum propter id quod continebat, & qualitatem auctorum ejus memoriam conſervantium; ſed etiam propter perſonam de qua agitur, æque idololatra ac gentili ut illi. Proinde aliud inde non poteſt elici, niſi contrarium evidentiſſime pateat ex Auctoribus æqualis fidei & antiquitatis: tales autem non ſunt dubii quidam, incerti & apocryphi, quos nec nominare quidem poſſumus abſque injuria veritatis.

(a) *Numer.* 15 ℣. 23. (b) *in Veſpaſ. cap.* 4. (c) *in Epitap. pag.* 317. (d) *lib.* 2. (e) *lib.* 2 *Hiſt. cap.* 74.

§. VI. *Tres Carmeli in Palæſtina: quis eorum à Suetonio indicetur.*

STabilitâ jam ſatis præmiſsâ hypotheſi, pergo verbatim explicare Suetonii locum, cujus initium: APUD JUDÆAM: per quam ſpecificationem cavetur æquivocatio, ex eo aliàs naſcitura, quod in Palæſtinâ fuerint hujus nominis loca tria, omnia ſic dicta ab eximia fertilitate & abundantia ſoli: unde fit ut idem nomen etiam in Scripturis uſurpetur pro quocumque loco amœno ac fertili; quemadmodum notare eſt apud Iſaiam (*a*) & Jeremiam (*b*), prophetantes contra Moab, ſecundum Interpretes poſt S. Hieronymum, qui (*c*) id primus obſervavit. Quia in tribu Juda civitas una erat, *Carmel* nuncupata; ſic enim vocem iſtam Hebræi efferunt in libro Joſue: & hæc civitas, ipſius S. Hieronymi ætate, dicebatur *Carmelis*, atque Romano tenebatur præſidio, ut idem aſſerit (*e*): quamvis Wolfgangus Waſſenburgius (*f*) prætendat ipſam à Septuaginta Interpretibus diſtinguendam nomine *Cheirmel*; quod merito repudiat Andreas Maſius (*g*), pro *Chiermel* ſubſtituens *Chermel*, quemadmodum ſcribitur in editionibus Vatabli, Morini & Ariæ Montani. Idem nomen inſuper conſervatur in duobus Montibus; quorum primus eſt ſitus in Judæa, in parte Auſtrali Montis Seir, juxta Chebron in deſerto Maon, ubi greges ſuos paſcebat impius ac ſtultus Nabal (*h*). Alius autem ſub nomine *Carmel*, notiſſimus etiam eſt, cujus meminerunt Scylax Caryandenſis (*i*), Strabo (*k*), Ptolomæus (*l*), Hermolaus Byzantinus (*m*), & Plinius (*n*): qui mons à Syris & Arabibus hodie dicitur *Carmel*, uti demonſtrat Jacobus Golius (*o*); ipſumque deſcribit Joannes Phocæ (*p*) dicens; *Jugatur mons, ab ipſo maris ſinu, qui circa Ptolomaidem & Caipham incurvatur, initium ducens & ad Galilææ fines perveniens*, ideoque ad ipſum diſtinguendum ab illo cujus ſupra meminimis (*q*), cognominatur *Carmel Hajammah*, id eſt, *Carmelus ad mare*: apud Septuaginta vero eſt Καρμῆλος κατὰ θάλασσαν; & in noſtra vulgata *Carmelus Maris*. De hoc autem loqui Suetonium diſtinctius intelligitur ex Tacito, dicente, *eſt Judæam inter Syriamque Carmelus*: quamvis enim junctus eſſet Judææ, cujus provinciæ ipſam prior attribuit; ſitus tamen erat extra hanc, ſicut animadvertit Theodorus Marſilius (*r*), ſignanter dicens, quod eſſet *apud Judæam potius quam in Judæa*; & differentiam probans ex verbis Taciti; ſicut etiam obſervat Marcellus Donatus in eumdem locum Suetonii.

(a) *Cap.* 10 ℣. 10 (b) *cap.* 48 ℣. 73. (c) *ſuper cap.* 16 *Iſaiæ.* (d) *cap.* 15 ℣. 55. (e) *de locis Hebraicis* (f) *in Deſcript. Terræ-ſanctæ* (g) *in Annot. ad textum gr. Joſue pag.* 144. (h) *lib.* 1 *Reg. cap.* 15 ℣. 12. (i) *in Periplo pag.* 40. (k) *lib.* 16 *pag.* 758. (l) *lib.* 15 *cap.* 15. (m) *de Urbibus pag.* 159. (n) *lib.* 5 *cap.* 19 (o) *in Notis ad Alfergonum pag.* 130 (p) *de locis inter Antioch. & Jeruſ. cap.* 31. (q) *Joſue* 19 ℣. 26. (r) *in Sueton. pag.* 29.

§. VII. *Quod mons Carmelus, pro Deo cultus fuerit.*

CErti de ſitu loci cujus meminit Suetonius, tranſimus ad ejus verba immediate ſequentia, quæ ſunt, CARMELI DEI. Deum verum qui adorabatur in Car-

Carmelo hic notari, omnino volunt Carmelitæ,& verba Taciti in eum ſenſum nituntur violenter trahere. Dum autem hic voluntDeū verū intelligi,ſe fundant in eo, quod Carmeli nomine etiam ipſe verus Deus ſignificetur apud Prophetas Iſaiam (*a*) Micheam (*b*); ubi opponitur ſecura Hebraiſmi religio & myſtica circumciſio confuſæ cæcitati inGentiliſmo,ſecundum Hieronymum (*c*). Verumtamen Deus Carmelus, ſuperſtitioſus ac falſus, cultus à Gentilibus ſub proprio ipſius montis nomine,hic expreſſiſſime agnoſcitur à Tacito,dicente;*Ita vocant Montem Deumque:* unde conſtat quod Gentiles, inter alias ſuas vaniſſimas Deitates, numerabant *Deum Carmelum*, ut intra videbimus; & quod ad hunc accurrerit Veſpaſianus ſacrificaturus. Atque hoc ſenſu nomen iſtud uſurpat Theodorus Marſilius (*d*), ubi civitatis memoriam faciens, ab ea diſtinguit *Carmeli Dei commentum paganicum*: uti etiam Lelius Giraldus (*e*), Guillielmus Stuchius (*f*),Philippus Beroaldus (*g*),Joannes Seldenus (*h*), Gerardus Voſſius (*i*), Joannes Petrus Creſcentius (*k*), & Andreas Beterus (*l*): adeo ut negari non poſſit, quin hic ſit communis omnium eruditorum in Europa ſenſus. Unde cognoſcitur evidenter, non fuiſſe primum Hermenigildum, qui ipſum introduxit; & quod nulla certior calumnia fingi queat, quam quæ id appellat ipſius Somnium, utendo voce tam indecente, ad ſignificandam opinionem adeo receptam,impugnatamque ut talem ab ipſiſmet Carmelitis,qualis eſt Fr.Franciſcus Bonæ-ſpei (num. 858 Armamentarii)reſpondens præcitato Creſcentio, qui primus argumentum formavit ab Hermenigildo reſumptum.

(a) *Cap.* 32 ℣. 15. (b) *cap.* 7 ℣. 14. (c) *in iſtos textus.* (d) *in Sueton.* (e) *in Hiſt.Deorum Syntagm.*1 *pag.* 61. (f) *de Sacrif.gentil.fol.*25. (g) *in Sueton.* (h) *de Diis Syris Synt.*1 *cap.*5 *pag.*165.(i) *lib.*2 *de Idolol. cap.* 62 (k) *Præſidii Rom. lib.*1. *narrat.*14 (l) *Supplem.Seldeni pag.* 91.

§. VIII. *Gentilitas aſſueta Jovi Montes conſecrare.*

QUod Carmelus fuerit pro Deo habitus, confirmat cæcæ Gentilitatis facilitas ad hujus appellationis honorem rei cuicumque tribuendum: & eam expreſſam volens Prudentius noſter, (*a*) ita canit:

Quidquid humus,quidquid pelagus mirabile gignit
Induxere Deos: colles, freta, flumina, flammas.

Hinc nihil profanos apud Auctores notius, quam honores divini Montibus tributi: eoque alluditRabbi Moyſes Maimonides, (*b*) cum ſcribit, quod *Gentiles venerantur Montes*: & Scylax (*c*) Montem Tyro proximum vocat Ὄρος θεῦ πρόσωπον, *Mons Dei facies*. Talis autem ſuperſtitio adeo fuit uſitata & communis, ut obſervata inveniatur etiam apud maxime incultas ac barbaras nationes. Atque ita loquens Strabo de Getis (*d*), deque eorum Deo Zamolxi, quem dicunt in aſperrimo monte reductum vixiſſe: *Montem quoque putaverunt*, inquit, *ſacrum: itáque appellabatur nomen ei, ut & flumini præterlabenti cognomen daret*. Quin & ſimplices nudique Americani eamdem conſuetudinem tenent, ſicut affirmat Joſephus Acoſta, apud Dionyſium Voſſium (*e*), dicens: *Ejus opinionis reliquias arguunt Americanorum mores, quos Acoſta ait (f) ipſos Montes, & quidquid communem naturæ ordinem*

dinem egreditur, *venerari ſolitos*. Non tamen vagus fuit iſtiuſmodi cultus, ſed ad Jovem determinatus, ſicut ſentit Maximus Tyrius (*g*) dicens; *Nec Jovem quidem immunem honoris hujus primi habuere mortalium: culmina montium illius ſunt*, *Olympi & Idæ*, *ut ſiquis præterea montium cælo proximus eſt*. Et conſequenter ad hanc ſuperſtitionem Herodotus reſpiciens(*h*), ſcribit de Perſis, *Solent*, *editiſſimis montium conſcenſis*, *Jovi hoſtias immolare*. Ex quibus cum adeo clare conſtet, quod montes venerabantur Ethnici, veluti conſecratos Jovi; veroſimillimum fit, idem eveniſſe Carmelo.

(a) *Lib.* 1 *contra Symmach.* ✝. 297. (b) *in Zepher Kam cap.* 8 §. 1. (c) *in Periplo cap.* 40. (d) *lib.* 7 *pag.* 298. (e) *In Notis ad Maimon. de Idol. cap.* 1, §. 2. (f) *de procuranda Indorum ſalute lib.* 5 *cap.* 9. (g) *Diſſert.* 38 *pag.* 378. (h) *lib.* 1 *cap.* 131.

§. IX. *Quod Carmelus fuerit Jovi ſacer.*

EXplicationem Suetonio datam, quod ſcilicet mons Carmelus fuerit Jovi ſacer, confirmavit, multo prius quam ille ſcriberet, Scylax Caryandenſis, ſecundus inter hujus nominis ſcriptores, qui floruit tempore Darii Nothi Perſarum Regis, annis quingentis ante Chriſtum; idemque citatus ab Ariſtotele, ſicut obſervat antiquus illius Græcus Scholiaſtes Apollonius Rhodius; & magna cum accuratione notat Gerardus Joannes Voſſius: unde eum meritiſſime antiquum vocant Strabo (*b*), & Stephanus de Urbibus (*c*). Iſte in deſcriptione Terræ (*pag.* 40), conſueta ſibi brevitate, maritima proſequens littora, ab Ægypto in Palæſtinam, Κάρμηλος, inquit, Ὄρος ἱερὸν Διός. *Carmelus mons delubrum Jovis*; ſignificans fuiſſe Jovi conſecratum: & juxta hunc ſenſum Ariſtophanes in Pluto (*d*) dicit de Peninſula quadam, Ἱερὸν ἐςὶ τȣ̃ Πλȣ́τȣ πάλαι, *Plutoni ab olim ſacrum eſt*: unde Græcus illius Scholiaſtes (*pag.* 92), Ἱερὸν λέγεται πᾶν ἀνατιθέμενον τοῖς θεοῖς: *Hieron dicitur omne quod Diis eſt conſecratum*: ſic ut ipſimet Divinitati pro templo mons eſſe cenſeretur. Ea propter Maximus Tyrius (*e*) inquit, *Mons Cappadocibus, & Deus, & jus-jurandum, & ſtatua*: & Voſſius (*f*) in explicatione Scyllacis dicit: *Significat Montem & Deum eſſe: nullum enim in eo templum, ut Tacitus indicat; ſed mons Carmelus quaſi templum erat numinis, imo & corpus ejus: nam Carmelus Deus conſtabat genio loci & vaſto montis corpore*; ita ut nequeat clarius exprimi ſuperſtitioſus ſitus loci, quem Veſpaſianus adiit, confirmaturus ſpes ſuas; nec poteſt certius confirmari idololatria ibidem ſolita exerceri.

(a) *De Hiſt: Græcis lib.* 1 *cap.* 19. (b) *lib.* 25. (c) *verbo Karyanda.* (d) *Act.* 4 *ſcen.* 3. (e) *Diſſert.* 58 *pag.* 358. (f) *de Idolol. lib.* 2 *cap.* 29.

§. X. *Defectus ſimulacri non probat cultum veri Dei.*

QUi veritatem divini in Carmelo oraculi nituntur ſuſtinere, utuntur circumſtantia quam addidit Tacitus, omiſit Suetonius; notans quod ibi *nec ſimulacrum* erat *Deo*, *aut templum*: & *ſic tradideret majores aram tantum & reverentiam*: unde inferunt, quod ibidem uſque ad Veſpaſiani ætatem ſervabatur continuata ſucceſſio diſcipulorum Eliæ, retinentium

tium veri Dei cultum. Sed hoc conjunctum invenitur cum abſurditate notabili, & grandi ignorantia antiquorum ſcriptorum, qui certos nos faciunt, quod Gentilium templa diu caruerint ſimulacris. Itaque licet Herodotus (a) dicat, Ægyptios *primos diis aras & ſimulacra & delubra ſtatuiſſe*; notat tamen Lucianus (*de Dea Syria*) quod *antiquitus quidem, etiam apud Ægyptios, templa ſine ſimulacris erant*: quia, ſicut Tertullianus (b) ſcribit, *Idolum aliquando retro non erat: priuſquam hujus monſtri artifices ebulliſſent, ſola templa & vacuæ ædes erant*: & hoc ipſum eadem convincenti ratione probat Euſebius Cæſarienſis (c) dicens, *Primos illos quidem & vetuſtiſſimos homines, nihil vel in templis extruendis, vel in erigendis ſimulacris operæ ac ſtudii poſuiſſe; cum necdum* [illegible] *pingendi, cælandi, ſtatuas efficiendi,* [illegible] *ne domos quidem tectaque ædificandi artes* [illegible] *ta ac conſtitutæ eſſent*. Hinc factum, ut multæ nationes conſervarent primævam conſuetudinem, non admittendi ſimulacra nec templa: idemque S.Auguſtinus (d) confirmat teſtimonio Varronis, ut qui *dicit, etiam antiquos Romanos, pluſquam annos centum & ſeptuaginta, Deos ſine ſimulacro coluiſſe*: & Tertullianus (e) conſequenter ait; *Etſi à Numâ concepta eſt curioſitas ſuperſtitioſa, nondum tamen aut ſimulacris aut templis res divina apud Romanos conſtabat*. Bardeſanes Babylonius, qui florebat tempore Alexandri Severi (ſicut refert Porphyrius de abſtinentia animalium, verbis ab Euſebio tranſcriptis) (f) Bardeſanes, inquam, Babylonius aſſerit, quod *apud Seras lex eſt, qua cædes, ſcortatio, furtum, & ſimulacrorum cultus omnis prohibetur*: & de Brachmanibus ſimiliter ait, quod *tam majorum quam legum traditione, ab omni cæde cultuque ſimulacrorum abſtinent*. Inde lux affulget hiſce Taciti verbis; *ſic tradidere majores*, ſignificantibus venerationem Dei Carmeli conſtitiſſe ſine templo & ſimulacro: quodque ea ibi recepta non fuerint eadem ex cauſa, ex qua ipſa nec Seres nec Brachmanes receperunt, videlicet *majorum traditione*. Quin & de Germanis (g) dicit idem Tacitus, quod *nec cohiberi parietibus Deos, nec in ullam humani oris ſpeciem aſſimilari ex magnitudine cæleſtium arbitrabantur*: quod etiam obſervatum fuit in celebri templo noſtri Herculis Gaditani, teſte Silio Italico per hoſce verſus (h).

Sed nulla effigies ſimulacraque nota Deorum,
Majeſtate locum & ſacro i[illegible]*vere timore.*

(a) *Lib.2 cap.4.* (b) *de Idolol.cap.5.* (c) *de Præpar.Euang.lib.1 cap.9 pag.29.* (d) *de Civit.Dei lib.4 cap.31.* (e) *in Apolog.cap.25.* (f) *de Præp. lib.6 cap.10 pag.274.* (g) *in Vita Agricolæ cap.9* (h) *lib.3.*

§. XI. *Ara in Carmelo prohibet, ne iſtic credatur fuiſſe cultus veri Dei.*

INter alia veteris Legis præcepta etiam hoc fuit, ne profeſſores ejus ſibi erigerent Titulos, Altaria vel Aras, ut patet ex Levitici XXVI ℣. 26. *Non facietis vobis idolum, & ſculptile, neque Titulos erigetis*. Quamquam enim vox Hebræa *Matzebah* magis proprie ſignificet *Statuam* (quomodo vocem illam Deuteronomii XVI ℣. 22 traducit vulgata; & utrobique Septuaginta reddunt στήλην, prout etiam Geneſeos XIX ℣. 26 uxor Loth facta dicitur στήλη ἁλός, *Statua ſalis*, non *columna*) communis tamen Hebræorum eſt ſenſus, ſub ea prohibitione contineri quamcumque *Aram* vel *Altare*. Ita Moyſes Mamonides (a): *Interdictum in Lege erat opus ideo conſtructum, ut publicus ad illud*

fieret conventus, *idque etiam ſi fuerit veri Numinis cultus gratia*: quod etiam confirmant, Levi-ben-Gerſon (*b*), Moyſes Malchmonides Gerundenſis (*c*), & Sepher Siphra (*d*); ſequentibus eos Interpretibus noſtris, cum quibus Joannes Seldenus (*e*), explicans utrumque Scripturæ ſupracitatæ locum: *Neque*, *dum* Statuam *vertitur*, inquit, *id quod vulgo* Statua *denotat*, *id eſt figuram humanam ſignificat*; *ſed*, *ut volunt Magiſtri*, *qualecumque opus*; *velut etiam Altare*, *ſeu id genus aliud*, *ideo conſtructum erectumque* (*ultro ſcilicet*, *neque ex mandatis de Tabernaculo aut Templo erigendo ornandoque*) *& conventus publicos ad ſacra illic peragenda qualiacumque*, *etiamſi vero Deo fierent*. Atque ex tali hypotheſi facile intelligitur locus ille 3 Regum (*f*), qui tantum Interpretes torſit, explicare nitentium in quo ſitum eſſet peccatum Salomonis, qui *Dilexit Dominum & ambulavit in praeceptis David patris ſui*, *excepto quod in excelſis immolabat & accendebat thymiamata*. Quia vox Hebræa *Bamoth*, per quam iſtic notatur ſacrificii locus, æquivalet vocibus *Ara*, *Altare*; itaque refertur Numer. XXXIII ℣. 51, ubi Deus mandat Moyſi ut dicat populo: *Quando tranſieritis Iordanem intrantes terram Chanaan*, *diſperdite cunctos habitatores terræ illius*, *confringite titulos*, *& ſtatuas comminuite*, *atque omnia excelſa vaſtate*, ubi pro Græco στήλας, Hebraicæ legitur *Maſcheiſtam*, quaſi diceret *Picturas eorum*; unde conſequitur non admittendas *Aras* vel *Altaria*. In eodem autem ſenſu vox eadem ſumitur 3 Regum XI ℣. 7, ubi in textu Hebraico legitur: *Tunc ædificavit Salomon excelſum ipſi Chamos*, *abominationi Moab*: (Vulgata, *Idolo Moab* vertit) & Septuaginta reddunt Ὑψηλὸν, *Excelſum*. Voci tamen *Bamath* magis proprie reſpondet vox *Altare*, in quo ſenſu Hebræam vocem ſumi etiam animadvertit Franciſcus Vatablus (*g*). *In excelſo. Sic vocat Scriptura locos eminentes & nemoroſos*, *quos diis ſuis conſecrabant idololatræ*. Neque illos tantum, ſed quemadmodum affirmat Stephanus Menochius (*h*), *Primo in montibus extructa ſunt excelſa*, *& unde nomen habuerunt*: *poſtea vero porrecta eſt vocabuli ſignificatio*, *ut etiam ea templa vel fana ſignificaret*, *in quibus eo ritu quo in excelſis ſacrificaretur*. Id autem probat ex illo Hieremiæ VII ℣. 32 *Ædificaverunt excelſa Topheth*, *quæ eſt in valle filiorum Ennon*. Atque ex his omnibus deducitur, peccatum Salomonis in eo ſitum fuiſſe, quod ſacrificaret in in Ara profana atque prohibita: ideoque laudi vertitur Ezechiæ Regi (*i*), quod *ipſe diſſipavit excelſa*, & ſimiliter (*k*) de Joſia dicitur, quod *Aruſpices* ab eo deletos, *quos poſuerant Reges Iuda ad ſacrificandum in excelſis per civitates Juda in circuitu Jeruſalem*. Ita porro illuſtratur difficillimus alias locus Eccleſiaſtici XLIX ℣. 5. *Præter David & Ezechiam & Joſiam omnes peccatum commiſerunt*; peccatum videlicet idololatriæ, quæ per antonomaſiam in ſacris litteris appellatur peccatum, ſecundum Hieremiam & Oſeam (*l*): unde mox eodem Eccleſiaſtici loco ſequitur; *Nam reliquerunt Legem Altiſſimi*, *& contempſerunt timorem Dei*. Ex eoque ipſo loco intelligitur evidenter, per *Excelſa* denotari *Aras*, prout etiam Gaſpar Sanchez obſervat (*m*), dicens: *In excelſis autem non ſolum montes intelligo*, *& editum locum*; *ſed etiam Altaria*: *quæ*, *juxta ſui nominis notionem*, *aliquid ſignificant altum*; *ſicut vox Græca* βωμὸς, *collem ſignificat & altare*. Cum igitur hujuſmodi excelſorum altaria prohibita eſſent, etiam ad ſacrificandum vero Deo; manet evidenter demonſtratum aſſumptum, quo dixi, Aram illam, quam in Carmelo Veſpaſianus reperit, excludere ab eo loco veram.

rum religionem; & eam quæ iſtic exercebatur, ſuperſtitioſam atque idololatricam fuiſſe. Neque ſolum Hebræis erant tales Aræ prohibitæ, ſed etiam Chriſtianis, ſicut conſtat ex quadam lege Valentiniani Imperatoris, ad Hypatium Italiæ Præfectum data anno CCCLXXXII (n): *Chriſtianorum, ad aras & templa migrantium, negatâ teſtandi licentiâ, vindicamus admiſſum*: quæ lex conſonat legi præcedenti Theodoſii Magni, directæ eodem anno ad Poſtumium Præfectum Prætorii in Oriente, contra eos *qui Chriſtiani & Catechumeni, tantum venerabili religione neglecta, ad Aras & templa tranſierint*. Ad quem locum notat Gotofredus (o): *Ad aras & templa tranſire hac lege & lege proxima, dicitur pro, Ad ſuperſtitionem gentilitiam tranſire. Nempe duo hæc præcipua ſuperſtitionis gentilitiæ ſymbola & ſacramenta fuerunt.* (p.)

(a) *In Halach Albedazara cap.6.* (b) *in Levit. cap.26* ℣.1. (c) *In Deuteron. cap.16* ℣.22. (d) *col.121.* (e) *de jure natur. lib.2 cap.2.* (f) 3 *Regum*, 3 ℣. 3. (g) *Numer. cap.22* ℣.41. (h) *lib.2 Rep. Hebr. cap.7.* (i) 4 *Reg.*18 ℣.4 (k) *cap.23* ℣.5. (l) *cap.1* ℣.8 & *cap.8* ℣.11. (m) 3 *Reg.cap.3 n.20.* (n) *Cod.Theodoſ.lib.16 tit.7 de Apoſtatis L.3.* (o) *tom.6 pag.204.*

(p) INTERP. Objiciet huic doctrinæ aliquis, quod Elias 3 Reg. 18 ℣.30, eliciturus ignem de cælo in Carmelo, *curavit altare Domini, quod deſtructum fuerat*; & mox, *ædificavit de lapidibus 12 altare in nomine Domini*. Noſter autem Cornelius à Lapide cenſet, primi æque ac ſecundi altaris in Carmelo auctorem fuiſſe Eliam, ut ſaltem ibi populum colligeret ad cultum exhibendum Deo vero, dum ille ſcilicet prohibebatur à Regibus ſuis adſcendere in Hieruſalem, ſecundum Dei præceptum. Sed dum conſidero locum in quo Elias habitavit, ſex omnino leucis diſtare à ſupercilio montis, in quo utraque ara ſtetit; cogor credere, alio fine erectam fuiſſe utramque; & primam quidem ut eſſet ſimplex memoriale divini cultus (ſicut illa quam Joſuæ XXII erexerunt ſibi in ripa Jordanis filii Ruben & Gad cum dimidia tribu Manaſſe) ſecundam, ad unicum & nunquam ante vel poſt exercitum ibi actum offerendi ſacrificii, in illa cum Sacerdotibus Baal conflictatione: quæ ipſa tamen ara, mortuis Elia & Eliſeo Iſraelitiſque in captivitatem traductis, initium & occaſio fuerit gentilibus, in eorum locum ſubſtitutis, cultus ac venerationis idololatricæ & uſque ad Veſpaſianum durantis, de qua infra §. 15.

§. XII. *Apollonii Collatii ſuppoſititia antiquitas, & futilitas conſequentiæ in eo fundatæ.*

METhodus quam tenemus, reducit nos ad Suetonium ejuſque verba, immediate ſequentia, ORACULUM CONSULENTEM: quibus ad ſuum intentum utens Daniel à Virgine Maria (a) *Caſaubonus*, inquit, *in Animadverſionibus ad lib. 8 Suetonii, adducto veteri Poëta Chriſtiano, Petro Apollonio Collatio, in ſecundo Excidii Hieroſolymitani, inſinuat, lectorem Chriſtianum, Chriſtiano illa intellecta accipere debere. Verba autem ipſius ſunt*:

Vulſa ſolo frondeſque novas inducta cupreſſus,
Nunc habet illa fidem, Matathiademque locutum
Vera tibi Vatem, & Carmeli oracula, diſces.

ubi Baſilidem vocare videtur Vatem Matathiadem, *velut habentem Matathia, Principis ac Sacerdotis Judæorum, civis etiam op-*

pidi Modin ad pedem Montis Carmeli, fidem & zelum, atque inſuper donum prophetiæ. Verba P. Danielis volui proferre integra, ut conſtet de exigua cum qua procedit fide, dum Caſaubono attribuit id quod hic non dixit, neque dicere potuit abſque notabili abſurditate; quandoquidem ad locum Suetonii, quem explicamus, ſolum addit pag. 210, nudos verſus Collatii, non ſpecificando quis ille ſit, ſed ſolum tranſcribendo, ſecundum editiones omnes verba hæc,

——— *& Corneli oracula diſces:*

atque monendo, legendum videri,

——— *& Carmeli oracula diſces.*

Deſinat ergo P. Daniel jactare ſe auctoritate Caſauboni, affingendo ei quod non dicit; & emendationem, quam is textui Collatii adhibet, uſurpare pro certo illius Poëtæ teſtimonio; quandoquidem nomen *Cornelii*, & non *Carmeli*, inveniatur, non ſolum in prima Collatii editione, quam Pariſiis curavit Joannes Gagneus an. 1516, ſed etiam in correctiore Plantiniana, quæ cum brevibus Adriani vander Bruch Notis prodiit, quæque ipſa eadem inſerta eſt magnæ Bibliothecæ Patrum Margarini Bignii. Quantum ad tertiam P. Danielis hypotheſin attinet, qua præſumitur Collatius, tamquam antiquus & Chriſtianus, intellexiſſe oraculum veri Dei; neceſſarium eſt tranſcribere Gaſparis Baertii, toties contrarium evincentis propria verba, mire ad noſtrum inſtitutum facientia (*b*). *Illa*, inquit, *nimis Ethnica ſunt, neque ita ſcripſiſſet vetus quiſpiam Chriſtianus Vates:*

Noſtra fides alios populos atque altera regna
Inveniet, rituque novo meliora dabuntur
Thura focis, aliis melius celebrabimus aris.

Potius Chriſtus Patrem tot Oraculorum admonere dicendus erat, quibus, rapta populo improbo & refractario, Euangelii annuntiatio gentibus ſponderetur: quorum vel princeps eſt Iſaias. INVENIET, *palanti & incerti eſt:* MELIORA, *&*, RITU NOVO, *prorſus ſunt abſona:* THURA *vero ſermoni filii Dei plane adverſa; cum & contra fidem Chriſtianam idola colere*, THURIFICARE, *dixerint veteres Scriptores:* ARÆ, *vero novo fœdere prorſus ſublatæ ſunt.* Atque hinc conſtat levitas argumenti inde ſumpti, & quam contrarium illud ſit ſtylo Auctoris, eâ quam ſibi arrogat licentiâ manifeſtantis, longe poſteriorem ſe eſſe iis quæ ipſi aſſignantur temporibus. Hoc tamen ſentientes recentiores aliquos cum allegaſſet Baertius; *Tales*, inquit, *nobis antiquum Poëtam ex recentioris memoriæ laudando citandoque facere voluerunt; ſuo quidem pro ſe quiſque errore non excuſabiles.* Gerardus autem Voſſius (*c*); *Amplius dico*, inquit, *putare me, vixiſſe eum* (Apollonium Collatium) *anno 1490 ac deinceps. Aliud enim mihi perſuadere non poſſum, quam eſſe hunc eumdem, ac ille Faſtorum conditor, de quo Cæſar Scaliger lib. 6 Poëtices ita loquitur:* Apollonius Collatius Faſtos edidit, in quibus pietatem laudes: frigidiuſculus tamen Poëta eſt, & cum diſcedit ab Elegia, etiam infelix. *Agit autem de Apollonio inter eos, qui vixere non multo ante vel poſt annum milleſimum quingenteſimum.* (*d*)

(a) *Vinea Carmeli part. 3 cap. 16 num.* 358. (b) *Adverſ. lib.* 25. *cap.* 27. (c) *de Hiſt. Lat. lib. 3 pag.* 811.

(d) INTERP. *Hic notaverim, eumdem P. Danielem à Virgine Maria, in præcit. Vinea Carmeli pag.* 771 *&* 772, *proferre excerpta ea fabuloſiſſimo illo Itinerario, quod ego ante. tom. 2 Maji propoſui, cum alio Joanne Phoca comparandum; ipſe vero acceptat tamquam ſcriptum à S. Antonino Martyre Placentino, tempore Diocletiani, de quo Molanus ad* 13 *No-*

Novembris? cum ſit figmentum recens, eoque poſterius tempore, quo extrema ultra Romam Italia cœpit Regnum *appellari. Sic bono illi viro ſatis fuit aliquid alicunde arripere, quantumcumque alias ſuppoſititium, quod ab imperitis crederetur antiquum, dummodo contineret quidpiam pro ſe faciens.*

§. XIII. *Non convenit Collatio intellectus, quem ei Carmelitæ dant.*

EX falſis antecedentibus non poteſt educi ſecura conſequentia; neque demonſtrari, quod qui argumentum Chriſtianum tractat tamquam Gentilis, explicet tamquam Chriſtianus aliud ex natura ſua Gentilitium; admittendo veluti ſecuram correctionem Caſauboni: Nequaquam tamen admittit illam Petrus Creſcentius (a), ſed ipſum locum Suetonii ex Collatio corrigens, apud illum legi jubet, *Cornelii Dei*, non *Carmeli Dei*: (b) variat quoque Creſcentius in nomine Vatis, *Amathaidem* legens pro *Mathatiadem*. Sed recipiatur Caſauboni ſententia, & corrigatur ex Suetonio Collatius; quid inde ducit P. Daniel, quo probet à Poëta deſignari Baſilidem, ut Sacerdotem iſtius oraculi? Quæ enim inter utrumq; nomen convenientia eſt, non dico vocis, ſed vel ſignificationis? Unum Hebraicum eſt, ſignificans à *Deo datum*; Græcum alterum, *Regium* quid connotans; ſicut animadvertit Suidas & obſervat Scapula. Quapropter ex natura rei aptius fuiſſet Baſilidem concipere Sacerdotē Græcum, niſi aliunde conſtaret fuiſſe Ægyptium, uti apparebit infra; utravis autem gente extraneus ille fuerit à ſtatu veri Religioſi Eliani (cui innectere ipſum Carmelitæ volunt) ſicut evidenter convincitur ex idololatrica ejus & magica profeſſione.

(a) *In Præſidio Rom. lib. 1, narrat. 4 n. 33.*

(b) INTERP. *Diſplicet merito hæc Petri Creſcentii conjectura, nullius antiqui ſcriptoris, qui* Cornelii Dei *meminerit, auctoritati innixa; cum è converſo tot alii perſuadeant,* Carmelum Deum *dictum fuiſſe.*

§. XIV. *Explicantur verba Apollonii Collatii.*

INtroducit Petrus Apollonius Collatius varios, qui Veſpaſianum acclamaverunt Imperatorem: inter quos Cerealis quinti Ordinis Præfectus, ejuſque in Judaico bello miniſter. Idem ipſe hic eſt, cujus meminit Hegeſippus (a), eſtque in Romana hiſtoria celebratiſſimus cum prænomine *Petilii Cerealis*, ad diſtinctionem viri alterius Conſularis *Anicii Cerealis*. Prioris etiam meminit Tacitus (b), eumque Joannes Glandorpius (c) dicit fuiſſe Veſpaſiani conſanguineum: ſæpius autem recurrit in eodem met Tacito (d), nec non apud Joſephum (e) illius mentio. Hunc ergo Cerealem ita loqui facit ad Veſpaſianum Collatius (f).

—— Privato nomine non jam
Appellande mihi. Quid juſta munera fortis
Diſſimulas, Cæſar? Dominum te maximus orbis
Et tua te poſcit probitas, conſpectaque virtus,
Ac ſummo laudata Jovi. Petit ille jugales
In ſua templa tuos, Tarpejaque limina pandit.
Vulſa ſolo, frondeſque novas inducta cypreſſus
Nunc habet illa fidem: Matathiademque locutum
Vera tibi vatem, & Carmeli oracula, diſces.

Conſiderans igitur, quod hæc ſit oratio hominis idololatræ, undenam elicies ip-

ſam non reſpondere ejus qui eamdem pronuntiat religioni? Cum enim Veſpaſiano dixiſſet, quod non debeat occultare Majeſtatem Imperialem, ad quam invitabatur à Jove; diſcurſum ſuum comprobat tribus felicibus præſagiis; videlicet cypreſſi in quodam illius prædio repente ſiccatæ atque exciſæ, & deinde refloreſcentis: prout referunt Suetonius (*g*) & Tacitus (*h*), licet cum aliqua varietate, quam indicat Collatius utroſque colligens ac dicens.

Vulſa ſolo, frondeſque novas induta Cypreſſus
Nunc habet illa fidem. ——

Alterum præſagium ſumptum erat ex Joſepho Judæo, quem cum captivum haberet Veſpaſianus, huic ille ejuſque liberis prædixit Imperium; ſicuti ſcribit, non ſolum ipſemet (*i*), ſed etiam Suetonius (*k*) & Xyphilinus; & cujus etiam Collatius meminerat lib. 2 dicens:

—— *Nec me tibi vana referre,*
Crede, metu. Calet hic divino ſpiritus igne,
Inſtinctuque Dei loquitur. Capitolia ſcandes
Victor, & auguſtum nomen ſedemque tenebis.
Poſt varios rerum motus, ter Curia Regni
Mutatura gradum, tantum te Cæſare ſidet;
Pace fruens; natuſque patris ſuccedet habenis.

Joſephum autem fuiſſe Mathatiæ filium, cum aſſerat variis locis ipſe, & confirmet S. Hieronymus (*m*); nemini dubium eſſe poteſt, quin hic ſit à Collatio indicatus *Matathiades*, Veſpaſiano *vera locutus Vates*. Atque ita ſolum reſtant *Carmeli oracula*, ſecundum Caſauboni correctionem, accepta ex Suetonio, ad quæ Collatius alluſerit, ipſamet illius formalia verba tranſcribens; quibus proinde alius ſenſus ſubeſſe nequit, quam quo ea ſcripſit Suetonius. Neque huc quidquam facit, quod Chriſtianus ſit auctor, qui ea facit à Gentili proferri, alloquente ducem æque idololatram: inde enim exurgit animadverſio Patris Couteteau (*n*), cujus ex Tacito verba Gallica Latine reddam. *Poſt hanc orationem* (Muciani) *circumſtantes omnes, conjectis in Veſpaſianum oculis, compulerunt eum acceptare Imperium, commemorando ei oracula aſpectuſque aſtrorum, promittentes ipſi illius poſſeſſionem. Et habebat Veſpaſianus animum ſuperſtitioſum, qui ſe patiebatur ejuſmodi vanitatibus vinci.*

(a) *De Excid. Hieroſol. lib.* 3 *cap.* 14. (b) *lib.* 16 *Annal. cap.* 17. (c) *in Onomaſt. Rom. pag.* 672. (d) *lib.* 4 *Ann. cap.* 32 & 33. *item lib.* 3 *Hiſt. cap.* 59, 78, 79, & *lib.* 4 *cap.* 68 *ac* 71, & *in Vita Agric. cap.* 8 *atque* 17. (e) *de bello Jud. lib.* 7 *cap.* 23 *pag.* 975. (f) *lib.* 3 *de bello Hieroſol.* (g) *In Veſp. cap.* 1. (h) *Ann. lib.* 2 *cap.* 28 (i) *de bello lib.* 3 *cap.* 14. (k) *ubi ſupra* (l) *in Veſpaſ.* (m) *de Script. eccleſ. cap.* 13. (n) *Hiſt. Rom. lib.* 6 *pag.* 158.

XV. *Origo ſuperſtitioſæ venerationis, Carmelo delatæ.*

NUlla inter eruditos omnium ſeculorum ſcriptores certior & receptior theſis eſt, quam quod Gentiles perverterint notitias, ex libris Canonicis acceptas, transferendo eas ad falſas ſuas deitates. Id autem clare deducitur ex libro 1 Machabæorum (*a*), ubi dicitur de Judæis, quod *expanderunt libros legis, de quibus ſcrutabantur Gentes ſimilitudinem ſimulacrorum ſuorum*. In quam ſententiam fuſe diſcurrunt Joannes Druſius & Cornelius à Lapide; ceteris autem brevius diſtinctiuſque Eduardus Dichinſonus, in Diatriba cui titulus *Delphi Phœnicizantes* cap. 6, apte ad noſtrum intentum ſic ſcribens: *Hinc enim ad Deorum ſuorum cultum, nomina, religione ac antiquitate ſacrata, deſumpſerunt*

pſerunt: hinc dies feſtos, ritus, ceremonias, nec non res geſtas pleraſque delibarunt. Non igitur cuiquam videatur peregrinum, ſi dicamus quod veneratio licita, qua montem Carmelum proſequebantur fideles Iſraelitæ tempore Eliæ & Eliſei, propter eorum in ipſo commorationem, & miracula iſtic per ipſos facta; tranſierit in ſuperſtitioſum cultum, quo Gentiles eumdem montem profanarunt. Ita Theodorus Marſilius (*b*); *Carmeli*, inquit, *Dei commentum paganicum, natum inde, quod in Carmelo ſedes olim Eliæ & Eliſeo & filiis Prophetarum fuit, ut patet in litteris ſacris.* Joannes Voſſius (*c*) expreſſius etiam iſtud docet; *Veroſimile*, inquiens, *eſt hanc opinionem* (de loci ſcilicet divinitate) *paulatim irrepſiſſe ex eo, quod Elias Thesbites hic habitarit.* Poſtea vero, relatis eventibus eo loci memorabilibus ex Scriptura, hæc addit: *Quia igitur tanti viri hunc locum elegerunt ad incolendum, ſacraque præſtanda; eo diu ille pro ſacro habitus, gratioremque in eo fore Numini cultum* crediderunt. Ad hujus autem rei probationem adducit idem Voſſius exemplum *Elagabali*, notæ apud Emeſam in Syria Apamææ deitatis, de qua antea egerat (*d*): & poſt varios ſuper nominis ratione diſcurſus; *Sed præterea*, inquit, *Gebel Arabicum nomen Montem notat; ut Elagabalus ſignet Deum Montem, ſive Deum Montis, in quo ædes illius foret: unde & ſymbolum ejus erat lapis ingens, montis in modum faſtigiatim aſſurgens. Nempe uti nomine Dei Carmeli, Suetonio in Veſpaſiano cap. 5, non montem intelligo, ſed numen, cujus in monte eo delubrum foret.* Ubi quamvis auctor videatur ſe opponere Tacito, quatenus hic negat in Carmelo fuiſſe aut ſimulacrum aut templum, ſed dicit quod ipſe mons colebatur pro Deo; non id tamen Voſſius intendit, ſed ſimpliciter intendit notare originem venerationis; itaque ſubjungit quod, hac temporis decurſu perversâ, *tandem tamen ipſe Carmelus habitus pro Deo* ſit. Simile exemplum nobis offertur in *Beelphegor*, in eadem Palæſtinæ provincia, deitate æque ſuperſtitioſâ, obſervata à Joanne Seldeno cum ait; *Mons in regione Moabitarum Pehor erat, ubi Baal (niſi fallor) & delubro & ſacris honorabatur: ſic enim dicitur Numer. cap.* XV *Moſes*, Et aſſumpſit Balac Balaam in ſummitate montis Peor (ſive Phegor) qui reſpicit faciem deſerti Jeſimon. *Montium ſummitates ante alia loca divinis rebus olim deſtinatas, non eſt cur adjungerem: id pueri ſciunt. Hinc etiam dictum Beelphegor vult Theodoretus ad Pſalmum* CV *aliique: & Suidas ad verbum* BEELPHEGOR: *Beel eſt Saturnus, Phegor in quo colebatur, unde Belphegor.* Eadem fere habet in vocabulis BEEL & PHEGOR; moxque concludit ad noſtrum intentum Seldenus; *Ut enim Jupiter Olympius, Mercurius Syrenius, & Deus ille ſortium Carmelus apud Suetonium in Veſpaſiano, à montibus appellati; ita Baal ſeu Belus noſter, quem Jovem ſeu Belum Phegorium licet vocare*; ac ſi diceret, quod eodem modo poſſet nominari, *Jupiter Carmelus*; quia (ut jam vidimus) ſub eo nomine colebatur, quandoquidem montes omnes ipſi cenſebantur ſacri; ac nominatim iſte, poſtquam veneratio religioſa, quam ipſi conciliaverant miracula ibidem per Eliam & Eliſeum patrata, abierat in ſuperſtitionem idololatricam. (*f*).

(a) *Cap.2* ℣.48. (b) *in Expoſit. ejuſdem loci Sueton.* (c) *lib.2 de idolol. cap.62* (d) *cap.5 ejuſd. libri* (e) *Syntagm.1 de Diis Syris cap.4.*

(f) INTERP. *Superſtitioni autem tali (ut ſupra ad §. XI notavi) occaſionem dederit ipſa Ara, ex 12 lapidibus iſtic erecta ab Elia, ibidemque remanſerit poſt Iſraëlitarum tranſmigrationem: quæ quidem Ara adhuc ſteriſſe po-*

potuit tempore Veſpaſiani. Nec eſt cur iidem lapides, à Chriſtianis demoliti, diſperſique circa ipſum in quo aram compoſuerant locum, non poſſint ibidem perſtitiſſe uſque in hodiernum diem. Nam Antonius Gonzales Minorita Belga, qui anno 1665 Terram-ſanctam luſtravit, & lingua noſtra prolixe deſcripſit; in loco ſacrificii Eliani, ad quem difficillimus aſcenſus eſt, adhuc monſtrari ſcribit 12 lapides, quibuſdam Hebraicis characteribus inſcriptos, ex quibus vulgus credit aram Eliæ conſtitiſſe.

§. XVI. *Tempore Pythagoræ colebatur ſuperſtitioſe Carmelus.*

JAm ſupra docuimus, ex Scylace Caryandenſi, annis quadringentis ante Chriſtum florente, Carmelum Jovi conſecratum: & hoc reſpectu illic hæſiſſe Pythagoram, intelligitur ex Jamblicho (a), cujus verba Græca ita vertit Joannes Arcerius: *Porro negligenter parumque ſolicite, ab Ægyptiis quibuſdam nautis, opportuniſſime in littora, quæ ſubſunt Carmelo Phœniciæ monti, appellentibus, tranſvectus fuit Pythagoras; ubi ſolus in templo plerumque degebat.* Videbitur hic Jamblichus ſupponere Templum aliquod ibi fuiſſe, contra quam affirmat Tacitus. Sed errorem potius notaverim interpretis, κατὰ τὸ ἱερὸν vertentis, *in templo*; cum reddi potuiſſet ac debuiſſet, *in loco ſacro*. Similem æquivocationem pertulit textus Joannis Phocæ (b), quem de Carmelo loquentem Leo Allatius ſic Latine reddidit: *Erat eo loci antiquitus Monaſterium magnum, ut ſtructurarum veſtigia ad hæc uſque tempora commonſtrant:* quia vox Græca Μονὴ, quam *Monaſterium* vertit Allatius, generice ſignificat quamvis *Manſionem*. Hoc obſervans Daniel Papebrochius (c), *Cogor*, inquit, *vehementer dubitare, utrum rudera iſta τῆς μονῆς, de quibus loquitur Joannes Phoca, vere alicujus monaſterii fuerint, & non potius reliquiæ habitationis illius (utrumque enim ſignificat vox Μονὴ, ducta à Verbo Μένω Maneo) quæ occaſione profani Oraculi, quod iſtic Veſpaſiani ævo conſulebatur, olim fuerit excitata.* Suſpicatur ergo Papebrochius, eo loci (id eſt juxta fontem Eliæ, in declivio ejus montis, in cujus vertice ſex inde leucis remoto ſtabat vel ſteterat ara Eliæ) ſuſpicatur, inquam, Papebrochius, eo loci fuiſſe habitationem Sacerdotum, per quos oraculum conſulebatur, vel diverſorium reſponſi petendi cauſa illuc tendentium; poſitum, ut loquitur Joannes, *in extrema parte jugi quæ mare reſpicit.* Nam quod locus ille habitatus fuerit tempore Pythagoræ, apparet ex Jamblicho, verbis præmiſſis immediate ſubjungente hæc; *Homines autem loci illius benigne ipſum, datis dexteris, exceperunt.* Unde rurſus intelligitur de hoc loco intellectum verbum κατὰ τὸ ἱερὸν, non debere neceſſario reddi *templum*, ſed conditionem loci ſacri, in quo Pythagoras ἐμόναζε τὰ πολλὰ, *ut plurimum morabatur ſolitarius.* Hæc enim circumſtantia ſolitudinis non facile verificari poteſt de templo, à Sacerdotibus & accurrentibus frequentato. Itaque judico, locum à Jamblicho deſignatum per verba κατὰ τὸ ἱερὸν, ſic intelligi debere, uti ipſemet Carmelus fuerit ſacer, imo Deus habitus tempore Pythagoræ; qui floruit Olympiade XLVIII ante Chriſti nativitatem annis DXLIII; ex hoc enim cœpit celebrari Pythagoras, ut qui tunc concurrerit ad ludos Olympicos: ſicut obſervat Diogenes Laërtius, nixus teſtimonio Phavorini, Eratoſtenem allegantis. Sententiam porro noſtram confirmat, quod ſciamus Pythagoram fuiſſe celeberrimum Magum, ſicut refert Plu-

tarchus

tarchus (*e*); idemque cognoſcitur ex Timone Satyrico Græco, per Laërtium allegato, & ſic Latine reddito: *Pythagoramque ex magia inclitum*. Etenim, eruditus vir Janus Jacobus Boiſardus (*f*), de eodem Pythagora loquens, affirmat quod *Magi, qui cultui Deorum vacant, preces illis & ſacrificia offerunt, & à ſe ſolis exaudiri perſuaſum habent; quos etiam ignem, terram, & aquam eſſe arbitrantur: ſtatuas & ſimulacra averſantur: improbant eos qui ſtulte Deos mares ac feminas dicunt*. Neque abſurdum fuerit cogitare, quod ipſe Pythagoras, ex hypotheſi quod Carmelus eſſet Jovi ſacer, auctor fuerit ſuperſtitionis ibi exercendæ. Nam, teſte S. Epiphanio, (g) iſtic ubi de hoc Philoſopho ejuſque dogmatibus agit, *Deum eſſe corporeum aſſerit, videlicet cælum*: & Herodotus (*h*) dicit, quod Perſæ moris habent, *editiſſimis quibuſque conſcenſis montibus Jovi hoſtias immolare, omnem gyrum cæli Jovem appellantes*. Magis autem ad noſtrum intentum Strabo (*i*), quaſi montem Carmelum deſcriberet; *Perſæ*, inquit, *nec ſtatuas, nec aras erigunt, ſacrificant in loco excelſo: cælum Jovem putant*. Quin autem hujuſmodi ritum à Perſis didiciſſe Pythagoras potuerit, dubitaverit nemo, qui largas ejus peregrinationes, ſuperſtitioſum ingenium, profeſſionem magicam conſideraverit, Diogene Laërtio in ejus vita diſertius aſſerente, quod *omnibus ſacris tum Græcis, tum Barbaris eſt initiatus*.

(a) *In Vita Pythag. cap.* 3. (b) *de locis ſanctis à Jeruſalem uſque Antiochiam cap.* 31. (c) *de Actis SS tom.* 2 *April. pag.* 782. (d) *lib.* 8 *in Pythag.* (e) *lib.* 24 *cap.* 27, & *lib.* 30. *cap.* 1. (f) *de Divin. & Mag. præſtigiis pag.* 296. (g) *lib.* 1 *adv. hæreſes, hær.* 5 *pag.* 14. (h) *in Clio, id eſt lib.* 1, *cap.* 31. (i) *lib.* 15 *Geograp. pag.* 732

§. XVII. *Pythagoras fuit ex ſuperſtitioſioribus quos habuit Gentiliſmus.*

Ex eo quod Jamblichus narret in Carmelo fuiſſe Pythagoram, quamvis abſque definitione temporis quo ille iſtic permanſit, prætendunt aliqui confirmare ſucceſſionem vitæ ſolitariæ, iſtic ab Elia inſtitutæ, numerando Pythagoram inter perſonas illuſtriores ſui Ordinis: ad quod eis viam ſtraviſſe videtur Clemens Alexandrinus (*a*) aſfirmando ipſum circumciſum fuiſſe; & S. Ambroſius (*b*), originem illi à Judæis tribuens. Hinc nebulæ exiſtunt, niſi diſſipentur obſcuraturæ totum noſtrum diſcurſum. Ut igitur hic locus illuſtretur quantum poteſt, ſcito, Ambroſium duntaxat dicere, quod *ex populo Judæorum (ut plerique arbitrantur) genus deduxerit Pythagoras:* ubi videtur eos reſpicere, qui origine Tyrium aut Phœnicem fuiſſe dicunt, ſicut ex teſtimonio Neantis Cyziceni aſſerit Clemens Alexandrinus (*c*), & Theodoretus (*d*), atque Cleantes Stoicus, apud Porphyrium (*e*). Quamquam enim Lucas Holſtenius (*f*) dubitet, ſintne unus vel duo *Neantes* & *Cleanthes*, propter nominum ſimilitudinem: diſtinguit tamen eos Voſſius (*g*). Eſt autem adeo certus apud omnes ſitus Tyri in Phœnicia, ut Græci, nomine iſtius provinciæ, inhærentes Interpretibus LXX, complexi fuerint Chananæam à Judæis inhabitatam. Abſque tali autem notitia impoſſibile eſt, verificare aliquatenus ſententiam ab Ambroſio relatam, & conciliare cum tot aliorum veterum conſenſu, allegato in vitis Pythagoræ per Laërtium & Porphyrium, quorum ultimus ſcribit ſic; *Ipſum porro*

Pythagoram, & Ariſtoxenus, & Ariſtarchus & Theopompus Tyrrhenum ajunt fuiſſe: at Neanthes Tyrium eum vocat. Lucius Pythagoricus Tyrrhenum fuiſſe contendit; ex auctoritate Theonis Grammatici apud Plutarchum (*h*): apud Lucianum vero (*i*) percunctanti Mercurio cujas eſſet; *Ex Samo* reſpondet Pythagoras: quo reſpiciens Ovidius

Vir fuit hic, inquit, *ortu Samius.* ——

Porro ſecundum hos Cæſareenſis Euſebius, agens de Philoſophis Græcis eorumque origine & antiquitate (*l*); *Horum Princeps*, inquit, *Pythagoras, Pherecydis ante diſcipulus, Samius, ut nonnulli volunt; vel, ut aliis placet, Tuſcus erat; nec deſunt qui Tyrium fuiſſe dicant.* Per hæc omnia ſit, ut non ſolum dubia ſaltem ſit origo Pythagoræ Hebraica; ſed, etiamſi certa foret, parum admodum conduceret ad religionem illius comprobandam: quandoquidem tam manifeſte conſtet de graviſſimis ejus erroribus; explicandis, mox atque expediverimus nos ab ejus circumciſione, ex Clemente Alexandrino aſſerta; ut induci poſſit in Elianam familiam: non animadvertentibus iis qui id conantur ſuadere, quod circumciſionem ſuſceperit, ut capacem ſe redderet percipiendis Ægyptiorum myſteriis, qui omnes circumcidebantur, teſte Herodoto (*m*), quod etiam notat Origenes (*n*). Audiamus Clementem Alexandrinum; *Thales*, inquit, *cum eſſet Phœnix genere, etiam Ægyptiorum prophetis congreſſus eſſe dicitur; ſicut etiam Pythagoras cum iis ipſis, propter quos etiam fuit circumciſus, ut adyta ingrediens, Ægyptiorum myſticam diſceret Philoſophiam.* Atqui hoc ipſum eſt, quod teſtimonio Antonii Diogenis, Alexandri Magni tempore florentis (*o*) ait Porphyrius (*p*); *Pythagoras*, inquiens, *ad Ægyptios quoque & Arabes, Chaldæos & Hebræos acceſſit: apud quos & ſomniorum interpretandorum ſcientiæ accuratiſſime operam dedit; tum divinatione quæ fit thure, primus ipſe uſus eſt: & in Ægypto quidem cum Sacerdotibus vixit, & ſapientiam ac linguam Ægyptiorum perdidicit.* Cum nationibus autem tam variis verſatus Pythagaras, omnium vaniſſimas ſuperſtitiones collegit, ac ſtudioſe proſeminavit. Itaque de eo loquens Iſocrates (*q*), *cum in Ægyptum*, inquit, *profectus illorum diſciplinæ ſe tradidiſſet; tum reliquam philoſophiam primus in Græciam intulit, tum ſacrificiorum & conſecrationum in templis magis quam ceteri ſtudium habuit.* Hinc porro proceſſerunt ipſius multi magnique errores, ex iiſque pœnitentia Auguſtini, quod ipſum laudaſſet (*r*); adeout id ſibi neceſſario putarit retractandum (*s*) his verbis: *Nec illud placet, quod Pythagoræ Philoſopho tantum laudis dedi, ut qui hanc legit, vel audit, poſſit putare, me credidiſſe, nullos errores in Pythagorica eſſe doctrina; cum ſint plures, iidemque capitales.* Præcipuus unus maximeque ridiculus, ideoque tantopere exploſus à Luciano (*t*), eſt tranſmigratio animarum in alia corpora, etiam diverſarum ſpecierum; quam Græci Μετεμψύχωσιν & Μετενσωμάτωσιν, & Παλιγγενεσίαν appellant, quod ultimum *Regenerationem* ſonat. Huc alludens Tertullianus (*u*), illam nominat *Recidivatum animæ* eamdemque his verbis condemnat: *Si vero Samius Sophiſta Platoni auctor eſt de animarum recidivatu, volubili ſemper, ex alternâ mortuorum atque vivorum ſuffectione; certe iſte Pythagoras, etſi bonus cetera, tamen ut hanc ſententiam adſtrueret, non turpi modò, verumtamen temerario mendacio incubuit.* Quia vero longum nimis foret adducere loca omnia Sanctorum Patrum, exaggeratis terminis eam amentiam deteſtantium explodentiumve; placet ſuavius ex more ſonantem Ovidium audire.

Om-

Omnia mutantur : nihil interit : errat, & illinc
Huc venit, & hinc illinc ; & quoſlibet occupat artus
Spiritus ; éque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter ; nec tempore deperit ullo.
Utque novis facilis ſignatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas ſervat eaſdem ;
Sed tamen ipſa eadem eſt : animam ſic ſemper eamdem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.

Pro ceteris ad alios me refero, ex quibus præcipue nominandi occurrunt ; inter Græcos, Tatianus (x), S. Irenæus (y), Clemens Alexandrinus (z), Origenes (α), Chryſoſtomus (β), Cyrillus (γ), Theodoretus (δ) ; inter Latinos Tertullianus (ε), Lactantius Firmianus (ς), Ambroſius (ζ), Hieronymus (η), Auguſtinus (ϑ) : quorum admonitu docti Carmelitæ nolent, credo, poſthac inter ſuos numerare tantum Idololatram, ad comprobandum veri Dei cultum in Carmelo, Monte diabolici Jovis venerationi conſecrato à cæca gentilitate.

(a) 1. *Strom. pag.* 302. (b) *lib.* 1. *Epiſtolarum Ep.* 6. (c) 1 *Stromat. pag.* 11. (d) *Therapeuticon lib.* 1 *pag.* 7 & 11. (f) *in Vita Pytag. pag.* 1. (f) *in Obſervat. ad Porph. pag.* 95. (g) *lib.* 5 *de Hiſtor. Gr. cap.* 15 *pag.* 99. (h) *lib.* 8 *Sympoſ. qu.* 7 & 8 *pag.* 717. (i) *in Dial. cui titulus Auctio Vitarum pag.* 188. (k) *l.* 5 *Metamorph.* ℣. 60. (l) *lib.* 10 *de Præpar. Euang. cap.* 4 *pag.* 470. (m) *in Euterpe ſeu lib.* 2 *cap.* 36 & 104. (n) *lib.* 2 *Comm. in Ep. Pauli ad Rom.* (o) *apud Photium Cod.* 166 *pag.* 365. (p) *pag.* 8. (q) *in Buſir. pag.* 227. (r) *lib* 2 *de Ordine.* (s) *lib* 1 *retractat.* (t) *in Somnio ſeu Gallo per totum.* (u) *lib. de reſurrect. carnis cap.* 1, 18 & 30 ; & *lib. de Anima cap.* 14 *vel.* 48. (u) *lib.* 5 *Metamorph.* ℣. 165. (x) *Orat. adv. gentes.* (y) *lib.* 1 *cap.* 20 & 24. (z) *lib.* 4 *Strom.* (α) *contra Celſum lib.* 1. (β) *Hom.* 1 *in Joan.* (γ) *lib.* 7 *contra Julian.* (δ) *In compend. fabul. heretic.* & *in Epit. Decret. divin.* (ε) *de Anima cap.* 28, 31, & 32, & *in Apologet. cap.* 28, & *de Reſurrect. carnis cap.* 1. (ς) *lib.* 3 *cap.* 18 & 19, & *lib.* 7 *cap.* 22. (ζ) *de bono mortis cap.* 10. (η) *adv. Ruſinum* (ϑ) *lib.* 10 *de civ. Dei cap.* 30.

XVIII. *Quid apud Suetonium ſignent Sortes.*

UNica quæ dubium in Suetonio movere poteſt clauſula, hæc eſt : ITA CONFIRMAVERE SORTES : quia viſa eſt aliquibus, veroſimiliter minus verſatis in notitia antiquitatis, contradicere Tacito, oraculum datum dicenti, INSPECTIS IDENTIDEM EXTIS, ejus ſcilicet quod immolatum fuerat animalis ; cum ipſorum judicio *Aruſpicina* multum differat à *Sortilegio*. Itaque ad diſpungendum hunc ſcrupulum, quo tam irrationabiliter prætendunt utrique ſcriptori fidem derogare ſuam, quoad circumſtantias ab utroque ſignatas, quia putant diverſas divinationis ſpecies eas eſſe, quæ de uno ab illis deſcripto caſu ſimul nequeant verificari : ad hunc, inquam ſcrupulum removendum, diligentius excutienda eſt ſententia Suetonii, ut appareat ei non contradicere Tacitum ; primum comprobando quod præcipui Commentatores illius verba intellexerunt prout ſonant. Agmen ducat Philippus Beroaldus (a) dicens, *In Carmelo monte à Carmelo Deo, Sortes datas eſſe, teſtis eſt Oroſius, qui ait ; Sortes Carmeli prætendiſſe, exortos à Judæa, rerum potituros* : ad quod videtur alludere Seldenus (b), quando agens de falſis diis, qui-

bus Gentilitas eadem dedit quæ montibus erant nomina, ceteris Carmelum accenſet his verbis (c); *Et Deus ille Sortium Carmelus, apud Suetonium in Veſpaſiano.* Similiter locutus Theodorus Marſilius (d), explicando originem oraculi de quo ſermo eſt, addit: *Hinc itaque introductum Carmeli Dei oraculum, & Sortes in monte Carmelo, de quibus Suetonius & Paulus Oroſius.*

(a) *In Suet. pag.* 854. (b) *de Diis Syris Synt.* 1. *cap.* 5 *pag.* 163. (c) *in Sueton. pag.* 29.

§. XIX. *Locus quidam Oroſii explicatur.*

DEclaraturus Paulus Oroſius (*a*) cauſas, excidium Hieroſolymitanum prægreſſas; *Judæi*, inquit, *poſt Paſſionem Chriſti, deſtituti in totum gratia Dei, cum omnibus undique malis circumvenirentur, quibuſdam in Carmelo monte ſeducti Sortibus, quæ portenderent, exortos à Judæa Duces rerum potituros fore, prædictionque ad ſe trahentes, in rebellionem exarſerunt; extinctiſque Romanis præſidiis, Legatum quoque, ſubſidium Syriæ ferentem, rapta aquila & cæſis copiis fugaverunt.* Locum hunc integre tranſcribere volui, ut certius conſtaret Oroſium alludere ad verba Suetonii, atque confundere cum alio diverſo caſu conſultationem oraculi in Carmelo, & referre ad Judæos, quod erat intelligendum de Veſpaſiano. Dixerat autem antea Suetonius (*b*): *Percrebuerat Oriente toto vetus & conſtans opinio, eſſe in fatis, ut eo tempore Judæâ profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Romano, quantum eventu poſtea patuit prædictum, Judæi ad ſe trahentes, rebellarunt, cæſo quoque propoſito. Legatum inſuper Syriæ Conſularem, ſuppetias ferentem, rapta aquila, fugaverunt.* Hinc conſtat diverſiſſimum hoc eſſe oraculũ ab eo reſponſo, quod poſtea accepit Veſpaſianus in Carmelo, quodque majori cum expreſſione ita enuntiat Cornelius Tacitus (*c*) *Pluribus perſuaſio inerat, antiquis litteris Sacerdotum contineri, eo ipſo tempore fore, ut valeſceret Oriens, profectique Judæa rerum potirentur: quæ ambages Veſpaſianum ac Titum prædixerant. Sed vulgus, more humanæ cupidinis, ſibi tantam fatorum magnitudinem interpretati, ne adverſis quidem ad vera mutabantur.* Hoc vero ut omnes cognoſcant magis fuiſſe antiquum, & ut tale deſcriptum in eccleſiaſticis Sacerdotum Hebræorum libris, quos Joſephus per abuſum appellat ſacros, ipſum audiamus. Exponit is motivas cauſas rebellionis Judaicæ (*d*); *&, quod maxime eos ad bellum excitaverat*, inquit, *reſponſum erat ambiguum, itidem in ſacris litteris inventum; quod eo tempore quidam eſſet ex eorum finibus, orbis habiturus imperium. Id enim illi quidem quaſi proprium acceperunt, multique ſapientes interpretatione decepti ſunt.* Sed, quod nihil tale haberetur in Canonicis libris, neque ad eos ulla ratione pertineret oraculum illud, ſatis clare ſignificavit Hegeſippus (*e*), referens ipſos Joſephi terminos, eo quo intelligendi ſunt ſenſu, hoc modo: *Inter quæ illud præcellentiſſimum, quod in litteris æque vetuſtis, quas ſacras vocabant, manebat impreſſum; quod ſecundum illud tempus futurus eſſet vir, qui de regione eorum imperium aſſumeret in orbem terrarum. Quæ res eos in tanto furore poſuit, ut ſibi non ſolum libertatem, ſed etiam regnum pollicerentur.* Atque hinc conſtat quam diverſum fuerit iſtud oraculum, ab eo quod Veſpaſianus in Carmelo accepit: & quoniam

ea confudit Oroſius, auctoritas ejus ſervire nequit ad certo intelligendum, quem inveſtigamus Suetonii ſenſum.

(a) *Lib. 7 cap. 9.* (b) *Sueton. cap. 4.* (c) *lib. 5 annal. cap. 15.* (d) *lib. 7 de bello cap. 14* (e) *de excid. Jeroſ. l. 5 cap. 44.*

§. XX. *Senſus Oraculi, quod cum Carmelitico Oroſius confudit.*

NOtitia ejus de quo loquimur Vaticinii, quamvis reducatur ad auctoritatem Joſephi, ex quo ipſam ſumpſiſſe potuerunt Tacitus & Suetonius, tamquam inter Orientales conſtanter ac publice receptam, fuit veluti certa à Chriſtianis Scriptoribus aſſumpta, qui illud intellexerunt, non de Judæis (ut viſum eſt Joſepho) ſed de Chriſto Domino noſtro, nato in Judæa, & univerſi Rege. Hoc teſtatur & profert Euſebius Cæſareenſis (a), poſt relata Joſephi verba ſic progrediens: *Verum Veſpaſianus non totum orbem terrarum, ſed Romanum duntaxat imperium obtinuit. Rectius ergo id referatur ad Chriſtum, cui dictum eſt à Patre, Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ; & per cujus Apoſtolos, circa idem tempus, in omnem terram exierat ſonus, & ad fines orbis terrarum verba pervenerant.* Ab Euſebio rem eamdem ſumpſit, qui ſub nomine Hegeſippi ſcripſit hiſtoriam belli Judaici & deſolationem civitatis Jeruſalem. Quamvis enim Trithemius (b), & Ludovicus Vives (c) crediderint ipſum eumdem eſſe, cujus meminerunt Euſebius (d), Hieronymus, (e), & Photius (f); conſtat tamen auctorem iſtius hiſtoriæ floruiſſe poſt tempora Conſtantini Magni, quandoquidem meminit (g) urbis Conſtantinopolitanæ. Idcirco ipſum librum S. Ambroſio adſcribunt poſt alios Fridericus Gronovius (h) & Philippus Labbe (i). Indubitabile autem eſt, quin ſit Joſepho poſterior, ut qui eum preſſe ſequitur, ſicut Durantius Caſelius (k) obſervavit. Ille autem, (l) poſt recitatum de quo egimus oraculum, ſic loquitur: *Id alii ad Veſpaſianum referendum putarunt; prudentiores, ad Dominum Jeſum, qui de regione eorum* (nempe Judæa) *in terris ſecundum carnem genitus ex Maria, regnum ſuum per univerſa terrarum ſpatia diffudit.* Joannes Zonaras, qui hiſtoriam ſuam finit in anno MCXVIII cum morte Alexii Comneni Imperatoris, cujus tempore florebat, notat quod ejuſdem oraculi mentionem faciat Appianus Alexandrinus: ipſe vero Zonaras eamdem expoſitionem alibi (m) replicat, ſic ſcribens: *Joſephus enim, ut ipſe narrat, cum in ſacris litteris oraculum reperiſſet, fore ut quidam ex Judæa orbi terrarum imperaret; id oraculum ob Romanorum ſeditiones & Imperatorum frequentes mutationes ad Veſpaſianum retulit, eique vaticinatus eſt Imperium. Ejus oraculi meminit etiam Appianus hiſtoria Romana lib.* XXII. *Rectius autem ac veriſſime id oraculum de Servatore humani generis Domino Ieſu Chriſto intelligitur. Neque enim toti terrarum orbi Veſpaſianus imperavit, ſed Romanis provinciis duntaxat, extra quas multa alia regna fuerunt: at Dominus toti orbi dominatus eſt, cui à Patre dictum eſt, Poſte à me.* &c. Eadem habet, verbotenus fere deſcribens Euſebium, licet eum non citet, Joannes Sariſberienſis (n), qui Epiſcopus Carnotenſis in Francia obiit anno MCLXXXII: nam, ipſo ſub auctoritate Joſephi relato, addit: *Idem Hiſtoriographus Veſpaſianum declarare ſuſpicatur. Sed Veſpaſianus non aliis quam illis ſolis gentibus, quæ Romano Imperio videbantur ſubjectæ, dominatus eſt. Unde juſtius ad Chriſtum hæc* re-

reſponſa, ad quem dixit Pater, Pete à me &c. Ex quibus omnibus ſequitur, verum oraculum, quod male intellectum Judæos decepit, non ſolum eſſe diſtinctum à ſuperſtitioſo edito in Carmelo, quod Veſpaſianus conſuluit, ſed etiam antiquius; licet utrumque male confundat Oroſius, ſicut Theodorus Marſilius animadvertens (o); *Fallitur*, inquit, *Paulus Oroſius, qui hunc ex Carmeli montis Sortibus rumorem ortum putarit; ea re deceptus, quod de Veſpaſiani felicitate Sortes Carmeli montis prædixere*. Sic autem demonſtrata æquivocatione, ad quam impegit Oroſius, recidunt omnia in auctoritatem Suetonii, à qua nobis fas non erit recedere, niſi Taciti verba aliam magis regularem expoſitionem exigant; quod pergimus indagare.

(a) *Lib. 3 Hiſt. eccl. cap.* 8. (b) *de Script. eccl.* (c) *lib. de trad. diſcipl.* (d) *lib. 2 hiſt. eccl. cap.* 22 *& poſtea paſſim.* (e) *in Catal. Script. cap.* 22. (f) *in Biblioth. Cod.* 232. (g) *lib.* 3 *cap.* 5. (h) *in Monobiblo.* (i) *Diſſert. Script. eccl. pag.* 420. (k) *lib.* 1 *var. lect. cap.* 15. (l) *lib* 5. *cap.* 4 *col.* 47. (m) *tom.* 1 *Annal. pag.* 193. (n) *lib.* 2 *de nugis curial. cap.* 4. (o) *in Sueton. pag.* 19.

XXI. *Suetonius in expreſſione oraculi vocabulo Sortium uſus eſt.*

INter ſuperſtitiones varias quibus Gentiliſmum infatuavit dæmon, non minima fuit celebritas Sortium, per quas ambigua & fallacia reſponſa dabat, quemadmodum fatetur Cicero, de earumdem origine ſic loquens (*a*). *Quid enim*, inquit, *Sors eſt? Idem propemodum quod micare, quod talos jacere, quod teſſeras, quibus temeritas & caſus, non ratio nec conſilium valet. Tota res eſt inventa fallaciis, aut ad quæſtum, aut ad ſuperſtitionem, aut ad errorem*. Exponit deinde originem Sortium Præneſtinarum in templo Fortunæ, de quibus Valerius Maximus (*b*) narrat, quod *Luctatius, qui primum Punicum bellum confecit, à Senatu prohibitus eſt, Sortes Fortunæ Præneſtinæ adire: auſpiciis enim patriis, non alienigenis, rempublicam adminiſtrari oportere, judicabant*. In eumdem ſenſum Propertius (*c*), Cynthiæ perſuaſurus ne Româ egrediatur,

Nam quid Præneſtæ dubias, ô Cynthia, Sorteis;
Quid petis Ææi mœnia Telegoni?

Earumdem Sortium meminit Suetonius in Tiberio & Dominitiano; rurſumque in Tiberio (*e*) meminit Sortium Patavinarum in templo Geryonis, quas Imperator conſuluit priuſquam in Illyricum tranſiret; quarum à nomine alio invenitur facta memoria, ſicut animadvertunt Beroaldus, Torrentius, Caſaubonus in Suetonium. Uſus autem hic ſine dubio eſt ubique Sortium nomine, ad ſignificandum reſponſum oraculo redditum: idemque facit loquens de templo Fortunæ in civitate Antii, cujus meminit hiſce verbis Macrobius (*f*): *Videmus apud Antium promoveri ſimulacra Fortunarum ad danda reſponſa.* Falſa enim iſtius Deitatis reſponſa Suetonius appellavit *Sortes*, ut notat Lævinus Torrentius (*g*): & adductis præcitatis Macrobii verbis, *Quæ reſponſa* inquit, *Sortes Antiatinas vocat Suetonius in Cajo cap.* 57. Eodemque reſpicere Martialem cenſent Interpretes ſui, cum (*h*) Domitiano adulans dicit;

Seu tua veridicæ diſcunt reſponſa Sorores:

ſic dictæ, quia tam Antii, quam Præneſte duæ Fortunæ colebantur, quod & Statius (*i*) obſervavit. Cum igitur Suetonius dixit, quod Veſpaſianum *confirmavere Sortes*; nihil aliud intelligit, quam Dei Carmeli oraculum quod ille conſuluerat.

In

In eamdem ſignificationem vox eadem reperitur apud alios quoque Scriptores: quos inter celeberrimum locum offert Valerius Maximus (*k*), agens de extrema capiendi Vejos deſperatione apud Romanos; & narrans, quomodo, *ejus rei explorandæ gratia, legati ad Delphicum oraculum miſſi, retulerunt, præcipi Sortibus, ut aquam lacus ejus emiſſam per agros diffunderent*: ubi nullum eſt dubium, quin Sortium nomine intelligatur reſponſum oraculi; ſicut nec dubitavit intelligere Livius (*l*) cum dixit: *Jam Romani, deſperata ope humana, fata & deos ſpectabant; cum legati ab Delphis venerunt, Sortem oraculi afferentes, congruentem reſponſo captivi Vatis.* Sicut & Tibullus (*m*), ex judicio Scaligeri intellexit eo nomine Sibyllinos libros; ita canens;

Quodque Albuna ſacras Tiberis per flumina, Sortes
Portarit, ſicco pertuleritque ſinu.

Similiter &. Euripides (*n*) uſus eſt voce Græco κλῆρος, ad ſignificandum libros tabulaſque quibus auguria inſcribebantur; apud quem Latine redditum ſic loquitur Tireſias;

Sorteſque mihi ſerva virginea manu,
Quas accepi ſcrutatus avium auguria,
Sacratis in Thacis, ubi vaticinari ſoleo.

& Statius, cum ait (*o*):

Quod ni templa darent alias Tyrinthia Sortes,
Et Prænestinæ poterant migrare Sorores.

Gevartius & Bernartius prætendunt ex hoc loco probare Prænestinas Sortes fuiſſe Tibur ad templum Herculis Tyrinthii tranſlatas, ubi Sibyllæ Tiburtinæ oraculum: quod licet rejiciat noviſſimus Statii commentator Emericus Cruccjus, *per* SORTES tamen χρησμοὺς, inquit, *& vaticinia Albunæ, cum Sabellico exponere non dubitem.* Nemo autem aptius dubium omne tollit, & Tacitum cum Suetonio conciliat, quam Tibullus (*p*) hiſce verſibus:

Tu procul eventura vides, tibi deditus augur
Scit bene quid fati conſcia portet avis;
Tuque regis Sortes: per te præſentit Aruſpex,
Lubrica ſignavit cum Deus exta notis.

id ipſum ſcilicet indicans, quod apud Suetonium dicitur, *inſpectis identidem extis*: quare Achilles Statius in Tibullum ſine hæſitatione definit quod, *Sortes oracula ſunt*. Ex quibus omnibus convincitur, Suetonium, explicantem ſeſe per vocem *Sortes*, quodcumque & quomodocumque elicitum reſponſum ſignificare volentem, nihil repugnare Tacito, magis ſpecifice notantem exta. Hoc vero animadvertens Petrus Creſcentius, (*q*) poſt relatam ex eodem Suetonio conſultationem Veſpaſiani, factam Alexandriæ in templo Serapidis; *Ecce*, inquit, *ubique idola, ſuperſtitiones, falſa oracula quæ conſulebat Veſpaſianus; etiam quando Suetonius nomine Sortium ſimpliciter oraculum intellexiſſet*; ſicuti *Valerius Maximus, cum dixit quod oraculum petens Appius Romanus, Antiſtitem Delphicæ Cortinæ in intumam ſacri ſpecus partem coëgit, unde certa conſulentibus petuntur Sortes*: & Silius Italicus;

Heu fruſtra reditum Sortes tibi ſæpe locutas,
Mentitumque Jovem.

Quibus duobus locis hic uti volui, ne Creſcentium ſua fruſtrarer diligentia: quamquam Valerii teſtimonium tantam habeat energiam, quantam important verba immediate ſequentia (*r*): *Igitur impulſu concepti numinis inſtincta virgo, horrendo ſono vocis, Appio inter obſcuras ambages fata cecinit.*

(a) *Lib.* 2 *de divinat. cap.* 40. (b) *lib.* 1 *cap.* 3. (c) *lib.* 2 *Eleg.* 32. (d) *cap.* 63 *&* 15. (e) *cap.* 14. (f) *lib.* 3 *Saturnal: cap.* 23. (g) *in Horat. lib.* 1 *ode.* 35. (h) *lib.* 5 *Epigr.* (i) *lib.* 1 *Silv.* (k) *lib.* 1 *cap.* 6 *n.* 3. (l) *lib.* 1

cap.

cap. 16. (m) *lib.* 2 *El.* 5. (n) *in Phœniſſis Act.* 3. (o) *lib.* 1 *Silv. in Tibur.* (p) *ubi ſupra.* (q) *Proſid. Rom. lib.* 1, *narrat.* 4 *num.* 33. (r) *lib.* 1 *cap.* 6 *num.* 10.

§. XXII. *Quis fuerit Baſilides, qui pro Veſpaſiano victimam in Carmelo obtulit.*

LIcet Suetonius non explicet nomen miniſtri, quo mediante Veſpaſianus in Carmelo confirmavit ſpes ſuas; ipſum tamen ſupplet Tacitus hiſce verbis: *Baſilides Sacerdos, inſpectis identidem extis, Quidquid eſt, inquit, &c.* qua notitia prælucente, ipſum faciunt Carmelitæ, Presbyterum & Generalem ſui Ordinis. Ita Franciſcus Bonæ-ſpei, (*a*) allegans notam quamdam ad Vitam S. Teleſphori (*b*). *Agunt de Baſilide, Veſpaſiani coætaneo, Presbytero & Ordinis hujus Rectore, ſeu Abbate Montis Carmeli, inter alios Didacus de Coria* (*c*), *& fuſe Petrus Thomas de Sarracenis* (*d*); nihil ſcilicet ab iſto ſuo conceptu dimoti, quod Tacitus (*e*) illum deſcribit, ut Ægyptium & idolorum Sacerdotem. Hic de Veſpaſiano & Baſilide ſic loquitur: *Arceri templo cunctos jubet; atque ingreſſus intentuſque numini, reſpexit pone tergum ex primoribus Ægyptiorum, nomine Baſilidem, quem procul Alexandria plurium dierum itinere, & ægro corpore detineri, haud ignorabat.* Ut autem comprobet phantaſticam eam apparitionem fuiſſe, mox addit: *Percunctatur Sacerdotes, num illo die Baſilides in templum iviſſet? percunctatur alios, num in urbe viſus ſit? deniq; miſſis equitibus explorat, illo temporis momento octaginta millibus paſſuū abfuiſſe.* Ex quibus verbis Philippus Beroaldus, Juſtus Lipſius, Theodorus Marſilius, & Iſaacus Caſaubonus duo inferunt. Primum, quod iſte Sacerdos Baſilides idem fuerit, qui ſacrificium obtulit in Carmelo: alterum, quod per oſcitantiam librariorum inducta in Suetonium vox *libertus*, in omnibus quæ hodie reperiuntur exemplaribus, cum idem eventus ita legitur: *Hic* (Veſpaſianus) *cum de firmitate Imperii capturus auſpicium, ædes Serapidis ſummotis omnibus ſolus intraſſet, ac propitiato multum Deo tandem ſe convertiſſet; verbenas, coronaſque & panificia* (*ut illic aſſolet*) *Baſilides libertus obtuliſſe eſt viſus: quem neque admiſſum à quoquam, & jam pridem propter nervorum valetudinem vix ingredi, longeque abeſſe conſtabat.* In hujus explicationem ſufficiet tranſcribere verba Levini Torrentii, eadem fere quoad ſubſtantiam, quibus alii præcitati utuntur: *Atqui Tacitus Baſilidem hunc ex Primoribus Ægyptiorum, & quidem Sacerdotem fuiſſe narrat. Et alioqui, non nomine tantum, quod Regale eſt, ſed in ſpecie ipſa ac functione Sacerdotis, Imperii omen eſt. Accedit quoque quod Carmeli, ſive Montis ſive Dei, (de quo ante) Sacerdotem, Baſilidem vocet; eumdem nimirum qui in Serapidis templo apparuit; ſiquidem tunc longe eum abfuiſſe narrat Suetonius; quibus adductus rationibus, dictionem* LIBERTUS, *à grammatico alioqui pari imperitia atque impudentia adſcriptam, amovendam cenſeo.* Tertium quoque ex dictis intelligitur, quam ſcilicet alienus idem Baſilides fuerit ab inſtituto Religionis Carmeliticæ, tum ſua origine, tum profeſſione Sacerdotii idololatrici in templo Serapidis; abſque eo quod aliquid huc faciat titulus *Liberti*, contra Suetonii mentem perperam intruſus ejus textui (*f*).

(a) *Armam. Carm. parte* 1 *num.* 796.

(b) INTERP. *Zegeri Pauli, cujus ea Vita & Notæ ſunt, perperam allegatæ tamquam eſſent Bollandi, eo quod hic illas permiſerit inſeri principio ſui operis, necdum ſatis cognitæ auctoris levitate ad quidlibet in ſui Ordinis

nis favorem iſta occaſione conſarcinandum, nobiſque ſupponendum, niſi cautiores fuiſſemus exinde.

(c) *Lib. 7 cap. 3 per totum* (d) *in Menolog. parte 1 fol. 77 uſque ad 82.* (e) *lib. 4 Hiſt. cap. 82.*

(f) INTERP. *Equidem exiſtimo non intruſam hanc vocem, ſed corruptam à librariis unius litteræ mutatione, legique poſſe* liberius; *adeo ut admirationi fuerit Veſpaſiano, non ſolum quod iſtic appareret Baſilides; ſed etiam quod videretur* liberius *res eo ſpectantes* obtuliſſe ei, *quam dignitas Romani Ducis, per ſe agere iſtic omnia volentis, pati videbatur. Ceterum quod* ex Ægyptiorum Primoribus *dicatur fuiſſe Baſilides, ſcio non multũ movebit Carmelitas, ſolitos magis cruda digerere, & fabulas fabulis palliare. Quis enim prohibebit eos dicere, eos ibi Ægyptios intelligi, quos S. Marcus Eſſenos reperit, in Ægypto natos atque ex veteri inſtituto Monachos, fecitque Chriſtianos, præficiens illis ex ſuis diſcipulis unum,* Enoch ab Amathim, *alio nomine dictum* Baſilidem; *quem proinde quædam Collatii manuſcripta, Creſcentio viſa, rectius appellaverint* Amathiadem *à patria ad Jordanem ſita, aliis* Amatha; *quam* Mathatiadem, *Machabææ gentis in Modin protopatre. Sed gratis conficta, gratis etiam explodentur.*

§. XXIII. *Reſponſum Carmelitici oraculi confirmavit cetera ſuperſtitioſa præſagia, quæ Veſpaſianum ſtimulabant.*

NUllius Romani Principis tot ſuperſunt ſuperſtitioſæ memoriæ, ante vel poſt Imperium, quam Veſpaſiani, toto animo intenti obſervationi auguriorum, & inſpectioni extorum ex Aruſpicum diſciplina; nec non fortuitorum caſuum conſiderationi & ſomniorum ſortiumque conſultationi; volvendo & conferendo inter ſe varia atque ambigua Sortium reſponſa, prout colligitur ex relatis à Suetonio, Tacito, Dione Caſſio; ideoque merito ſcripſit Nicolaus Coeffeteau, quod *Veſpaſianus habebat animum ſuperſtitioſum, & facilem vinci per iſtiuſmodi vanitates,* aliis ſuper alias confirmantibus ſpem majoris ſemper majoriſque fortunæ, ipſoque ſucceſſu hanc probante; & accedente ad extremum oraculo, *Ut quidquid cogitaret volveretque animo, quantumcumque magnum, id eſſe perventurum polliceretur.* Nec alio ſpectabant tot tamque operoſæ conſultationes, etiam in Carmelo; ubi Baſilides ei dixit: *Quidquid eſt, Veſpaſiane, quod paras, ſeu domum extruere, ſeu prolatare agros, ſive ampliare ſervitia; datur tibi magna ſedes, ingentes termini, multum hominum.* Quod reſponſum ſolum ſervivit confirmandis prioribus, quas vel ſuperſtitioſa ejus levitas obſervarat, vel ambitio ſubornaverat; omnes autem cæcæ gentilitati tam proprias, quam alienas à quacumque vera religione. Proinde nulla poteſt concipi propoſitio magis abſurda, & Chriſtianis auribus peregrina, quam quæ affirmat, verum illud fuiſſe oraculum, elicitum à Sacerdote Chriſtiano (quales illa ſupponit Veſpaſiani ætate fuiſſe in Carmelo) atque divinitus ſuggeſtum in favorem impii atque ſacrilegi idololatræ; ad confirmandum tot impoſturas, quot ipſum ſibi pertinaciter obſtrictum tenebat dæmon. Nec enim ex ulla parte conſiderari res illa poteſt, quin in oculos currant circumſtantiæ ſuperſtitioſæ, ipſam profanã eſſe arguentes, ſic ut merito mirandum ſit, inventos Catholicos, qui tam notoriam abſurditatem ſuſtinerent; niſi excuſet inadvertentia ejus, qui citra conſiderationem

omnium præmiſſorum primus illam excogitavit & credidit.

§. XXIV. *Termini quibus reſponſum exprimitur vix poſſunt magis ſuperſtitioſi concipi.*

QUamvis non eſſet tam efficax hactenus deductum argumentum, quam eſt impoſſibile probari & confirmari à Deo fraudulentas dæmonum verſutias; termini tamen ipſi, quibus rem actam exprimunt Suetonius Tacituſq; convincunt illicitam fuiſſe actionem. Ac primo ſupponit illa cruentũ ſacrificium; rem, in lege quidem naturæ atque in Moſaica carnalibus adhuc nimium hominibus permiſſam; in nova tamen lege Gratiæ, ſub qua factam eſſe oportet, omnino vetitam; imo ex natura ſua adeo abſonam viſam nonnullis, ut Pythagoras eam plane prohibuerit, & Porphyrius, æque gentilis ſed multo poſterior Philoſophus (a) de ea ſic ſcripſerit. *Quod vero non diis, ſed malis geniis cruentas adhibuerint victimas, intelligunt ii, qui in univerſo duas naturas agnoſcunt, quod eſt valde confirmatum*: & ideo Conſtantinus Imperator ipſas abſolute prohibens anno CCCXLI, lege ad Maldavium Vice-Præfecto Prætorii data (b), *Inſaniam* merito appellavit; *Ceſſet ſuperſtitio, ſacrificiorum aboleatur inſania*. Quid autem inſanum magis, quam quod id factum ſit, ut factum dicit Tacitus, *inſpectis identidem extis*. Superſtitio hæc quam Græci *Ἡπατοσκοπίαν* nominabant, & *abuſus idololatricus*, ſicut eam appellat Steuchius (c), & minutim deſcribunt Seneca (d) atque Lucanus (e), frequentiſſima Romanis fuit, & varias ſortiebatur denominationes, ſecundum varietatem ſignorum notatorum in extis animalium mactatorum, priuſquam vitales ſpiritus omnino deficerent, dum Aruſpex, ſicut ſolita ſibi energia verborum ſcribit Arnobius (f) contrectaret *ex reſiduo ſpiritu exhalantia adhuc corda, tremebundaſque palpitantes in viſceribus venas*; atque juxta Silium Italicum (g).

Fugientem animam properatis conſulit extis.

ſive ut Virgilus cecinit; (h).

—— pecudumque recluſis
Pectoribus inhians, ſpirantia conſulit exta.

Ea quæ ad noſtrum intentum ſpectant, Latini nuncupabant *Exta regalia*; Feſto (i) docente, quod *Regalia exta appellantur, quæ potentibus* (nec enim *petentibus* legendum puto) *inſperatũ honorem pollicentur*, qualis fuit quem iſto medio ambiebat Veſpaſianus. Hæc quin fuerint per Legem ſcriptam ab initio prohibita, nemo dubitabit, qui recordabitur in Deuteronomio caveri; (k) *Quando ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium, nec inveniatur in te qui luſtret filium ſuum aut filiam ſuam ducens per ignem; aut qui Ariolos ſciſcitetur, & obſerves ſomnia atque auguria; nec ſit Maleficus, nec Incantator, nec qui Pythones conſulat nec Divinos, aut quærat à mortuis veritatem: omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter hujuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo*. Hinc colligitur, quod ſi inter ceteras abominationes, propter quas Chananæos diſperdidit, etiam fuit Aruſpicina; impoſſibile ſit ut eam Deus approbaverit in gratiam Veſpaſiani. Ideo Theodoſius Magnus, in celebri illa Conſtantinopoli promulgatâ lege, cujus meminit Baronius, (l) & in Codicem relatâ (m) ſevere vetuit, *Nequis mortalium faciendi ſacrificii ita ſumat audaciam, ut inſpectione jecoris extorumque præſagio, vanæ ſpem promiſſionis accipiat; vel, quod deterius eſt, futura ſub execrabili conſultatione cognoſcat.*

(a) *Lib. de Abſtin. pag. 219: quæ auctoritas ut commodius atque ad mentem D. Marchionis aptius inducatur, priores duas lineas extendi in plures, cum ille ſimpliciter ſcripſiſſet*, ſacrificium cruentum *eſſe* rem, à vera divinitate alienam, ſicut inter gentiles agnovit Pythagoras. (b) *Cod. Theodoſ. lib. 16, tit. 10 de Pagan. ſacrificiis l. 2.* (c) *de Sacrif. gentil. fol.* 118. (d) *in Oedipo* ℣. 305. (e) *lib.* 1. (f) *lib.* 7. (g) *lib.* 1. (h) *lib.* 4 ℣. 63. (i) *pag.* 204. (k) *cap.* 16 ℣. 9. (l) *an.* 585 *num.* 57. (m) *lib.* 16 *tit.* 10. *l.* 9.

§. XXV. *Quam irregulare ſit ſupponere verum oraculum in favorem Veſpaſiani editum.*

Nihilo minor inconvenientia eſt in qualitate perſonæ, cui prætenditur datũ oraculi veri, liciti, ac certi reſponſum, ex tot adjunctis probatæ hactenus ſuperſtitioſæ; quam perſonã David præſignatam reliquit abominabili nomine *Apri de Silva*, cum ultimam populi ruinam ſic prædixit (*a*): *Exterminavit eam aper de Silva, & ſingularis ferus depaſtus eſt illam*: P. Fr. Thomas de Malvenda (*b*) *per Aprum*, inquit, *Veſpaſianum, per ſingularem ferum Titum ejus filium Romanos Imperatores S. Auguſtinus, Caſſiodorus, Strabo, Petrus Lombardus & alii intellexere*: & alibi (*c*) addit quod fuerit *uterque typus Antichriſti*. Poteſt ergo idem Veſpaſianus exiſtimari apud Danielem (*d*) *Beſtia quarta terribilis*, juxta ſenſum Hebræorum, de qua Cornelius à Lapide. *Hanc*, inquit, *beſtiam volunt fuiſſe Aprum illum Pſal. 79, quo prædici putant excidium Judææ per Romanos ſub Veſpaſiano; ut ipſe ſit Aper, Silva autem ſit Roma, quam ante converſionem ad Chriſtum recte S. Leo* (*e*) *vocat ſilvam frementium beſtiarum.* Alii ipſum volunt fuiſſe *Abominationem deſolationis*, intentatam à Daniele Propheta, qua de prolixe diſſerit Cornelius à Lapide & cujus meminit Chriſtus apud Matthæum, Marcum & Lucam (*g*). Quamvis enim Titus Hieroſolymam deſtruxerit, id fecit tamen de mandato patris ſui Veſpaſiani, qui in Sibyllinis verſibus (*h*) nuncupatur *Cæſor piorum*. Cum enim ibi dictum eſſet quod

—— *tres Reges alterna cæde peribunt*; (ſcilicet Galba, Otto, & Vitellius) additur:

Hinc veniet quidam magnus, cæſorque piorum,
Quem nota perſpicue decies ſeptena docebit;

ſignando nomen ejus ænigmatice per numerum, ſicut ſignatur nomen Antichriſti (*i*) in Apocalypſi. Quamquam autem Sibyllinos libros, non eſſe antiquos illos, quorum veteres meminerunt; ſed ſuppoſitos poſt ea quæ narrant facta, teneat Caſaubonus (*k*) cum ait: *Si tamen illa vaticinia ſunt, & non magis, poſt exortos eos Imperatores, ut eſt veroſimile conſcripta*; affirmant tamen & confirmant impietatem Veſpaſiani, quemadmodum obſervat Malvenda (*l*), & execrationem illius apud antiquos Chriſtianos, quibus opus iſtud adſcribitur; quandoquidem eum deſignarint nomine *Cæſoris piorum*, veluti alludentes ad textum S. Marci (*m*), *Erit enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi uſque modo, neque fiet*. Hanc enim completam fuiſſe ſecundo anno Veſpaſiani notavit Euſebius Cæſarienſis (*n*) relatis Euangeliſtæ verbis ſubjungens: *Et hæc quidẽ anno ſecundo Principatus Veſpaſiani Auguſti adhunc modum geſta ſunt, juxta Servatoris noſtri vaticinium.* Atque ita eumdem locum etiam intelligunt S. Joannes Chryſoſtomus, Theophylactus, Euthymius, S. Thomas (*o*), S. Auguſtinus (*p*), Victor Antiochenus (*q*), Nicephorus Caliſtus (*r*), & alii recentiores multi, inter quos videri poteſt Baronius (*s*); itaque

ſcribit Malvenda (t) *Tribulationem hanc, ſeu preſſuram, ſive aſſlictionem magnam, illâ intelligi à Domino, quâ in excidio Hieroſolymitano per Veſpaſianũ & Titum Principes Judæi pertulerunt, non pauci exiſtimant.* Talis ergo fuit Imperator, in cujus favorem Deus confirmaſſet ſpem adipiſcenſi Imperii, diabolicis fraudibus ingeſtam & nutritã. Atqui vel hoc ſolũ poſſet rẽ incredibilem facere, independenter ab ipſa natura reſponſi, tot modis profani & illiciti, quod tam fidenter nituntur aliqui venditare pro religioſo atque ſancto; cum interim ſi animum reflectas ad perſonam ejus qui ipſum dari curavit, vix aliud invenias vel inter ipſos Gentiles magis de ſuperſtitione notatum. Si porro ad argumentum conſultationis reſpicias; invenies totum reduci ad ambitioſum deſiderium dilatandi temporale dominium, hominis Eccleſiæ inimici. Si deinde ad modum quo procuratum fuit attendas; intelliges præciſe directum ad confirmationem tot profanorum auguriorum, ſomniorum ſceleſtorum, divinationum falſarum, diabolicorum extiſpiciorum quæ præceſſerunt. Si inſpicias locum in quo datum fuit oraculum; agnoſces, illum quidem olim ſanctum fuiſſe & religioſum; ſed tunc profanum & ſacrilego Jovis Carmeli cultu execrabilem. Denique ipſi termini, quibus illud conceptum legitur apud antiquos ſcriptores, qui ejus notitiam poſteritati conſignarunt, idololatricos omnes eſſe agnoſces. Ex quo igitur capite definet talis actio cenſeri illicita? Diſcutiat hoc apud ſe quantacumque paſſione abreptus quis: nam qui animo ad capiendam veritatem, undecumque ea ſteterit, magis indifferenti ſunt; eos credo plene convincendos, expenſis hypotheſibus quibus nitimur; interim ad eas examinandas tranſeo, quibus contra nitentes ſtari volunt.

(a) *Pſal.* 79 ℣. 15. (b) *lib.* 5 *de Antichr. cap.* 24. (c) *lib.* 9 *cap.* 32. (d) *Cap.* 7, ℣. 7. (e) *Serm. de S. Petro.* (f) *Cap.* 9 ℣. 27. (g) *cap.* 24 ℣. 15, *Cap.* 13 ℣. 14, *Cap.* 21 ℣. 20. (h) *lib.* 5 *pag.* 302. (i) *Apocal.* 13 ℣. 17. (k) *in Exercit. ſacris num.* 10 *pag.* 51. (l) *lib.* 9 *de Antichr. cap.* 25, (m) *cap.* 24 ℣. 21. (n) *lib.* 3 *Hiſt. eccl. cap.* 7. (o) *Comm. in eumdem locum* (p) *Ep.* 80 *ad Heſych.* (q) *in Marcum cap.* 13 ℣. 12 (r) *Niceph. Calixtus lib.* 3 *Hiſt. eccl. cap.* 8 (s) 73. (t) *ubi ſupra lib.* 9 *cap.* 6.

§. XXVI. *Hypotheſes in quibus nonnulli nituntur fundare veritatem oraculi Carmelitani.*

EQuidem non ignoro, haud defuiſſe qui veritatem prætenſam voluerint haberi certam, minimeque ſuſpectabilem de vitio pravæ religionis. Aſt hoc fecerunt abſque ulla hypotheſi, cui cum aliqua veroſimilitudine inniti poſſit opinio, tam contraria ei quam ipſi illius ſcriptores ingerunt. Quia tamen intentum meum non eſt diſcutere omnia iſtæc litigioſa principia, quæ ponunt Carmelitæ ad ſtabiliendam ſuam ab Elia ſucceſſionem, uſque ad ea in quibus verſamur tempora numquam interruptam (quo tota tendit illorum præſumptio) mihi in præſentiarum ſufficiet, *vulgata, mendacio probabili, opinioni accommodare fidem*; juxta ſententiam Anciæ Valeriani Pythagorici, relatam à Livio; & quæ nobis adverſantur diſſolvere mediis magis ſuavibus. Omiſſo igitur examine teſtimoniorum, quæ allegat P. Daniel à Virgine Maria, num. 356; ſolum dico, omnia eſſe Palæonydoro poſteriora: & quod nemo eum ſequatur, majori nixus fundamento, quam illius conjecturâ, ductâ ex principiis tam incertis, & tam ſolido ratiocinio per alios everſis. Producam

tan-

tamen verba Marcelli Donati, quia ipſis P. Daniel uſus non eſt, licet multum ad rem ejus facerent. Iſte igitur in ſuis ſupra Tacitum Scholiis perveniens ad locū quo de agimus, colligit quidquid in Scripturis legitur de Carmelo, atque mox addit: *Ex his mihi conjici poſſe videtur, Deum, quem Carmeli dicit Tacitus, fuiſſe Deum qui ſine fine vivit & regnat, cui Hebræi illo in monte ſacrificium offerebant; eumque ibidem venerabantur, aram & reverentiam habentes, minime vero templum: hoc enim ſolum in Hieruſalem, Innominatum vero: quia non erat illi particulare nomen, ut ceteris diis gentiū. Baſilidem autem Sacerdotem eum, de quo paulo poſt Tacitus, Hebræum fuiſſe conjicio: quia Suetonius ea de re verba faciens, meminit Joſephi cujuſdam captivi Hebræi, Veſpaſiano ea felicia vaticinati, & ob id vinculis ſoluti.* Hactenus Donatus: cujus conjectura quam longe abſit à veriſimilitudine ut appareat clarius, verba ejus in tres partes dividam.

§. XXVII. *Non erat Hebræis licitum extra Templum offerre ſacrificia.*

JAm vidimus illicitum Hebræis fuiſſe erigere aras & altaria, quacumque in regione, etiam reſpectu veri Dei: nunc apparebit, quod ratio Deum movens ad id prohibendum, fuerit ipſamet, ab quam prohibuit alterum extra Tabernaculum; cujus loco poſtea Templum ſucceſſit; idque ſub pœna non leviori quam mortis. Conſtat hoc ex libris Levitici (*a*), & Deuteronomii (*b*), in quorum poſtremo dicitur. *Non poteris immolare Phaſe in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus eſt tibi: ſed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus ut habitet nomen ejus.* Hoc autem præceptum non limitari ad Phaſe, ſed comprehendere quodcumque aliud ſacrificii genus concors eſt ſententia Interpretum, tam Hebræorum quam Chriſtianorum. Hinc Joannes Stephanus Menochius (*c*) *Licebat ergo*, inquit, *tantummodo ſacrificia offerre in loco quem elegiſſet Deus, & in quo Tabernaculum ſuum, & Sanctuarium aut Templum eſſe voluiſſet.* Atque ad hujus definitionis comprobationem allegat Rabbinos in ſuis præceptis negativis, quorum in ordine centeſimum octogeſimum ſeptimum ſit: *Non eſſe mactanda vel ſacrificanda ſacra extra atrium.* In collectione Rabbi Levi Barcellonitæ, quam publicavit Joannes Henricus Hottingenus (*d*) eâdem formâ qua ipſa allegat Genebrardus (*e*), ipſemet Rabbi Levi præcepti iſtius hanc reddit rationem: *Quia Deus benedictus Iſraëlitis certum aſſignavit locum, ut illic ſacrificia ſua offerrent, & corda ſua ad ipſum diſponerent. Et quia beneficio fixi loci, majeſtatis & reverentiæ, qua cor hominibus imbuitur, animæ bona redditur, corda molliuntur, & humiliantur, ad recipiendum ibi regnum cæleſte perfectum: interdixit propterea Deus benedictus nobis, ne ſacrificiorum opus alibi faciamus, quam illo in loco, ut ita expiatio perfecta reddatur.* Quibus verbis evidenter diſſolvitur hypotheſis contraria, quæ præſumit, Hebræis licitum fuiſſe habere aras ad ſacrificandum. Hanc vero prohibitionem non diſſolvit id quod præoccupando iſtam objectionem aſſumit Donatus de Saüle, qui *primo libro Regum parta victoria de Amalec, veniens in Carmelum erexit ſibi fornicem triumphalem, & obtulit holocauſtum Domino, de initiis prædarum quas attulerunt ex Amalec.* Nam, præterquam quod Deus actum illum condemnavit, dicens Samueli (*f*); *Pœnitet quod conſtituerim Saul Regem, quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit*; oblatio holocauſti non fuit facta in Carmelo, ſed in Galgalis;

galis; conſtatque apud omnes interpretes id quod ait Jacobus Bonfrerius (*g*), *extra hunc locum, omnino immolare nefas tunc fuiſſe abſque Dei peculiari diſpenſatione.* Quid quod ea hypotheſis etiam ex altero latere claudicet, quatenus prætenditur, poſt abolitionem veteris Legis licitum fuiſſe cruentum ſacrificium: hoc enim niſi ſupponas, ruit tota Donati conjectura. Quamvis enim ejuſmodi conſuetudo initio ſui fuiſſet licita; ſuperſtitioſa tamen & profana erat, quando in Palæſtinam venit Veſpaſianus: neque juſtificare illam poteſt celebritas loci, vel exemplum Eliani ſacrificii (*h*), oblati, ſicut Abulenſis notat, *ex diſpenſatione divina.* (*i*)

(a) *Cap.* 17 ℣. 3. (b) *Cap.* 12 ℣. 5 & 6, & *Cap.* 16 ℣. 5. (c) *lib.* 2 *de rep. Hebr. cap.* 7. (d) *pag.* 274. (e) *pag.* 89 & 90 *Cathalogi.* (f) *Reg. cap.* 15 ℣. 11. (g) *in caput* 17 *Deuteron.* ℣. 8, (h) 3 *Reg.* 18.

(i) INTERP. *Ejuſmodi diſpenſatio manifeſtius etiam apparet in facto Samuelis, Davidem Regem uncturi, Reg.* 16 ℣. 2: *ibi enim expreſſe illi imperat Deus,* Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices *Bethleemitis, interrogaturis ad quid veniret?* ad immolandum Domino veni: & vocabis Iſai ad victimam. *Plura exempla colligere promtum eſt: potius hic obſervaverim à vaſtata Amalecitide redeunti Sauli in terram Juda, tranſeundum fuiſſe* Carmelum, *non illum Eliæ, quam longa eſt Terra ſancta inde diſſitum; ſed Nabali, unde porro itum in Galgala, in confiniis Juda & Benjamin: adeo ut vehementer errent, qui primam Eliæ aram volunt Sauli adſcribere.*

§. XXVIII. *Nondeerat Carmelo Deo nomen; neque ſi defuiſſet, ideo probaretur eſſe Deus verus.*

ALteram hoc Donati aſſumptum, æque eſt ruinoſum, & prima ſui parte refutatur ex Tacito, ad nomen Carmeli addente, *ita vocant Montem Deumque.* Non igitur cenſeri poteſt inter Ἀγνώςυς, quos Latini *Ignotos Innominatoſque* dixiſſent, & quorum cultui initium dediſſe fertur Epimenides Cretenſis, erecta ipſis Athenis Ara, cujus in Actis meminit Paulus. Athanaſius Kircherus, (*a*) Ludovicum Vives ſecutus (*b*), vult ipſas eſſe aras, quas Diogenes Laërtius vocat βωμὺς ἀνωνύμυς, *Aras Anonymas*, de quibus & Pauſanias (*c*), poſt deſcriptam Athenis Aram Jovis Olympii; *Prope ipſam eſt*, inquit, *ignotorum Deorum altare*, Πρὸς αὐτὸ δὲ ἐςὶν ἀγνώςων θεῶν βωμός; Huc vero reſpiciens etiam Philoſtratus, (*d*), inducit Apollonium ſic loquentem: *Præclarum eſt & modeſtiæ majoris indicium de diis bene loqui, Athenis præſertim, ubi etiam ignotis diis aræ ſunt conſtitutæ:* quod innuit Hieronymus (*e*) dicens: *Inſcriptio autem aræ, non ita erat ut Paulus aſſeruit, Ignoto Deo; ſed ita,* Diis Aſiæ & Europæ & Africæ, Diis ignotis & peregrinis. *Verum quia Paulus non pluribus Diis indigebat ignotis, ſed uno tantum ignoto Deo, ſingulari verbo uſus eſt; ut doceret illum ſuum eſſe Deum, quem Athenienſes in Ara titulo prænotaſſent; & recte eum ſcientes colere debere, quem ignorantes venerabantur, & neſcire non poterant.* Concludo igitur, quod ignoratio nominis, non abolet ſuſpicionem ſuperſtitionis, quam vel inde infert Tertullianus (*f*) dicens. *Invenio plane ignotis Diis Aras proſtitutas: ſed Atti-*

ea Idololatria eſt: idque confirmatur ex Herodoto (g) cum ait, *Nulli Deorum nomen aut cognomen imponebant* (Pelaſgi) *quippe quod nondum audiſſent*.. Strabo quoque aſſerit (h) *Celtiberos & qui ad Septemtrionem eorum ſunt vicini, innominatum quemdam Deum, noctu in plenilunio ante portas, cum totis familiis choreas ducendo, totamque noctem feſtam agendo, venerari*. Tam igitur inconſultum eſt ex defectu nominis arguere veram divinitatem; quam eſt certum ex Suetonio Tacitoque, eum quem conſuluit Veſpaſianus, nominatum fuiſſe *Carmelum*.

(a) *Syntagm. de orig. Idolol. Ægypto cap. 2.* (b) *Comm. ad Auguſtini 7 de civit. cap. 17.* (c) *lib. 1 Æliac. pag. 314.* (d) *lib. 6 cap. 2 de Vita Apollonii.* (e) *in Ep. ad Tit. fol. 158. col. 2.* (f) *contra Marcion. cap. 9:* (g) *in Euterpſen lib. 2 cap. 52.* (h) *lib. 3 pag. 164.*

§. XXIX. *Sacerdos Baſilides erat natione Ægyptius, & nomen ejus Græcum.*

Tertius & ultimus hic ſcopulus eſt, in quem Donatus impegit, cum ait: *Baſilidem autem Sacerdotem, eum de quo paulò poſt Tacitus, Hebræum fuiſſe conjicio; quia Suetonius ea de re verba faciens, meminit Joſephi cujuſdam captivi Hebræi, Veſpaſiano ea felicia nuntiantis, ob id vinculis ſoluti*. Verba Suetonii, ad quæ reſpicit Donatus, hæc ſunt. *Et unus ex nobilibus captivis Joſephus, cum conjiceretur in vincula, conſtantiſſime aſſeveravit, fore ut ab eo brevi ſolveretur, verum jam Imperatore*. Ubi neque de libertate tunc data loquitur, neque ea data eſt immediate poſt prænuntiationem iſtam, ſicut innuere videtur Donatus: nam ipſemet Joſephus ait, quod, *hiſce dictis Veſpaſianus ſtatim quidem fidem non habere videbatur, eaque Joſephum exiſtimabat ſalutis gratia comminiſci*. Certum eſt autem quod hic captivus manſit pluſquam duobus annis: ceperant enim illum Romani mox ut Jotapata, quam Joſephus ſtrenue propugnaverat, obtenta fuit 1 Julii; imperante Nerone annum XIII, qui fuit Chriſti LXVII; & Joſephus vinculis dumtaxat ſolutus eſt, poſtquam Veſpaſianus eſſet acclamatus Imperator, biennio poſt III Julii anni noſtri LXIX. Tunc ſiquidem *recordatus* Veſpaſianus (ſicut ipſemet Joſephus narrat) *ſigna alia (multa enim ſibi contigerant Imperium præmonſtrantia) & Joſephi dicta, quibus eum Nerone vivo auſus fuerat appellare Imperatorem, admirabatur virum, qui adhuc habebatur in vinculis; advocatoque Muciano, cum amicis & rectoribus aliis, primum quam ſtrenuus fuiſſet Joſephus, quantumque in Jotapatenis expugnandis propter eum laboraſſet, exponit; deinde vaticinationes ejus, quas ipſe quidem timoris cauſa ſuſpicaretur eſſe figmenta, tempus autem divinas fuiſſe, & rerum exitus probaviſſet. Tuncque, inhoneſtum eſſe ait, ut qui ſibi auguraſſet Imperium, votiſque Dei miniſter ac nuntius extitiſſet, adhuc captivi loco haberetur, fortunamque ſuſtineret adverſam; vocatumque ad ſe Joſephum ſolvi jubet*. Locum hunc, licet prolixum, deſcripſi integrum, ut clarius intelligatur, quam male formatas hypotheſes ſequatur Donatus, nihilo felicior in conſecutionibus inde deductis. Nam ut Hebræum faciat Baſilidem Sacerdotem, prætendit ipſum fuiſſe Joſephum. Verum, ſive unum ab altero pendeat, ſive non; conſtat ex Tacito, Sacerdotem, de quo agitur, fuiſſe *è Primoribus Ægyptiorum nomine Baſilidem*, & quidem Sacerdotem Serapidis, uti Interpretes conficiunt, ex immediate ſequenti clauſula; *Percunctatus Sacerdotes,*

num.

non illo die Baſilides in templum iviſſet. Tam notoriæ circumſtantiæ etiam hoc contra Donatum accedit, quod Princeps *tunc divinam ſpeciem ac vim ex nomine Baſilidis interpretatus eſt:* ſicut enim Vincentius Lupanus animadvertit, *Is mos erat veterum, ut quoties aliquid ex ſententia proveniret, ſe omen accipere dicerent; ut hic Veſpaſianus ex nomine Baſilidis, ſe futurum Imperatorem:* nam *Baſilides* idem Græce eſt, quod Latine *Regalis*, Eapropter Beroaldus *(b) Nomen hoc omen regni & principatus fecit Veſpaſiano: Βασιλεὺς enim* Rex *ſignificatur; unde* Baſilidis *nomen pro omine Imperii Veſpaſianus accepit.* Quibus omnibus ex cauſis tandem concluditur, impoſſibile eſſe, ut miniſter reſponſi in Carmelo accepti fuerit Hebræus, repugnante nomine, quia Græcum eſt; & nativitate cujus locus, Ægyptus & Metropolis Alexandria ubi vulgaris erat linguæ Græcæ uſus; ac Denique profeſſione, per quam erat Sacerdotio Serapidis adſtrictus, & ut talis ſe obtulit Veſpaſiano, *multiplici omine* (ut notat Marſilius in Suetonium) *primum ipſo Baſilidis nomine, dein quia Sacerdos Dei Carmeli, cujus Sortibus confirmatum jam Veſpaſiano Imperium; præterea quia divinius offert.* Omnia autem per miniſtrum idololatram acta, excludunt apparentiam qualemcumque ſanioris religionis.

(a) *Lib.* 3 *belli Jud. cap.* 14 *pag.* 854.
(b) *in Suet. lib.* 8 *cap.* 7 *Pag.* 850.

§. XXX. *Falſitas aut veritas oraculi in Carmelo, neque præjudicat, neque favet prætenſioni Carmelitarum.*

Quemadmodum ſolent, qui multum deſiderant aliquid confirmare, citra cunctationem admittere, tamquam res certas, quaſcumque ad probationem viſas conducere; unde iis accidit implicare ſe multis ut vera ſuſtinendis, quæ potius quam confirment infirmant aſſumptum, dum illi exiſtimant, præcipuum ſuum, quodque eos maxime angit aſſumptum impugnari, quoties impugnatur una ex male aſſumptis probationibus. Et hinc contingit ſæpe, fidem, quæ aliàs ei eſſet ut probabili danda, in periculum adduci propter infirmitatē probationis. Cum igitur ſcopus meus non fuerit examinare probabilitatē, quam habet Monachatus antiquus in Carmelo, jam inde ab Elia cœptus; ſatis habuero demonſtraſſe; quod in tali quæſtione nihil præjudicet falſitas & ſuperſtitio oraculi Carmelitici, in ſuperioribus manifeſtata; ſicuti neque ejus veritas ſi ſubſiſteret, firmaret quod jam tum fuerit verus in Carmelo Monachatus. Quod autem oraculum revera diabolicū fuerit, ita ſummatim probatur. Ingreſſus eſt Palæſtinam Veſpaſianus, de mandato Neronis anno Imperii ejus XII, qui reſpondet LXXII Æræ Chriſtianæ; quo tempore jam deſierat licita eſſe religio Judaica, adeoque & ceſſabant vera ejus oracula: nam ſicuti ſcribit Paulus Oroſius (a) *Judæi poſt Paſſionem Chriſti* erant *deſtituti in totum Gratia Dei*: Chriſtianis autem prohibita erant omnia genera ſacrificiorum cruentorum, quale fuit iſtud, ſub quo Baſilides *inſpectis identidem extis*, ſicut ſpecialiter notat Tacitus, ſuam Veſpaſiano felicitatem prædixit: quare nec potuit adminiſtrari per religioſos veros, neque ad Carmelitas Elianos ſi qui fuerint, ejuſmodi actio pertinere. Quod autem ejuſdem oraculi ſuppoſita pietas, tum loci, tum miniſtri nihil faciat ad hunc & illud Carmelitis adſcribendum, videtur agnoſcere præcitatus Donatus. Licet enim

enim ſine ſcrupulo Baſilidem fecerit Sacerdotem Hebræum; non dubitavit tamen dicere, quod *Deiparam virginem de Monte Carmelo coluit Carmelitani Monachi, quorum primus inſtitutor fuit Angelus, nobilibus Hieroſolymitanis ortus parentibus, qui temporibus S.Franciſci & Dominici floruit, illius, Seraphici Ordinis hujus, Prædicatorum primi Inſtitutoris* (b). Hoc autem dicendo, manifeſte declarat, quod iſtud oraculum, licet verum fuiſſet, non credebat ad Ordinem talem pertinere. Prætenſam autem Ordinis illius antiquitatem non infirmari demonſtrata oraculi illius ſuperſtitioſitate, manifeſtum reddit continuata notitia grandium civitatum, minorum locorum, ſolitariorumque receſſuum in ipſo Carmelo monte, & circum illum, in quibus eodem tempore ſervatæ fuerunt religionis diverſæ, veræ ac falſæ; ſic ut per exiſtentiam unius, non poſſit comprobari excluſio alterius pro eodem tempore. Conſtat enim quod tempore Philonis & Joſephi, ad quod ſpectat ſucceſſus de quo controvertitur, & multo poſt uſque ad Theodoſium magnum, ſervabatur Judaiſmus, non ſolum Romæ trans Tiberim, ubi Judæos vivere permiſit Auguſtus, ſed etiam inter Parthos, Medos, Elamitas & Meſopotanios; in Cappadocia quoque, Ponto, Aſia, Phrygia, Pamphilia, Arabia, Ægypto, Libya, Cyrenaica & Creta, ubi Gentilibus permixti degebant Judæi ſub illorum dominatu, ſicut aſſerit Philo (c). Similiter autem, poſt Euangelium à Chriſto promulgatum, vigebat toto in orbe plus minuſve permiſſa lex Chriſtiana, ab Apoſtolis prædicata; *in omnem enim terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*, ſicuti prophetaverat David (d), & Paulus explicuit (e); confirmata glorioſo tot Martyrum ſanguine, primo Chriſti ſeculo per omnes Romani Imperii provincias effuſo, inter perſecutiones inimicorum idololatrarum; quorum ſuperſtitio uſque ad Theodoſium Magnum ſic perſtitit, ut pleriſque in locis tres ſimul religiones exercerentur; vera noſtra, ſed cum variis per tempora hæreſeon erroribus conflictata jam inde à ſuo principio; Gentilica, eaque communior; atque Judaica. Adeo ut, ſicut dixi, non poſſit ullum formari argumentum pro una earum, ut præ reliquis atque ad aliarum excluſionem exercita in aliquo peculiari loco. Hinc autem fit neceſſario conſequens, ut poſſibile fuerit eodem in monte-Carmelo à Gentilibus numen habere credito, fuiſſe Jovi dedicatam Aram pro iiſdem Gentilibus, ſub nomine ipſius montis, cujus oraculum ab illis frequentebatur & Veſpaſianus conſuluerit; & nihilominus in ea ſpelunca, quæ hodiedum nomen Eliæ retinet, exſtitiſſe ejus ibidem aliquos ſucceſſiores veri Dei cultores. Hæc concluſio, ſi, quam eſt certa pro parte prima, tam etiam certo probari poſſet pro ſecunda; ii quorum intereſt hanc ſuſtinere, nihil egerent illo quem examinavimus ſucceſſu, ad ipſam ſtabiliendam; quandoquidem is nullo ex capite præjudicare poſſit principali ipſorum intento. Etenim in locis multo minus extenſis, quam extendebatur Mons ille, neceſſe erat mixtim habitare diverſarum religionum homines, idque per plures conſequenter ætates; ſicut hodiedum permixtæ manent vera ac falſa, in Europa, Aſia, Africa atque America; abſque eo quod notitia unius, una quavis in parte mundi exiſtentis, impediat quo minus iſtic vigere credatur etiam alia. Hic igitur concludemus Diſcurſum præſentem, contenti demon-

ſtraſſe quàm univerſam recepta ubique inter eruditos opinio ſit, quod Oraculum, à Veſpaſiano conſultum, fuerit profanum & idololatricum, abſque eo, quod alia opinio poſſit iterui ex Suetonio Tacitoque, à quibus unis antiquitus accepimus rei iſtius notitiam. Item quod horum ſententiam ſecutus Fr. Hermenigildus à S. Paulo, non poteſt abſque impoſtura & contumelia dici, *ſomniaſſe* primus *idolum Carmeli*, loquendo cum tam multis ſcriptoribus ipſum antegreſſis. Iterum autem iterumque proteſtor, quod in hoc tractatu nemini voluerim injuriam facere; aut opinioni meæ plus certitudinis arrogare, quam evincant probationes hactenus deductæ.

(a) *Lib 7 cap. 2 pag. 529.*

(b) Interp. *Fuit* Marcellus Donatus, *origine Florentinus*, Ponzani Comes, ex Ord. Equeſtri S. Stephani, *vir pius & eruditus, ſub initium hujus ſeculi defunctus, cujus* in Latinos Romanæ Hiſtoriæ ſcriptores Scholia *jam prælo ſubjici cœpta; vulganda dedit an. 1603 Venetiis, conſanguineus ejus* Federicus Donatus: *quem fuiſſe Carmelitis ignotum, quo minus eo in rem ſuam uterentur, quam Caſaubono Calviniſta ſimplici in Collatium conjectura*, Carmeli *nomen pro* Cornelii *ſuggerente, quis credat? Sed qui mihi magno probro ducunt Tacito Suetonioque cum turba eruditorum credere, contra Palæonydorum ſuum ejuſque ſequaces; Donatum, quia in hac ultima clauſula ſibi non placet ſupprimere malunt, quam iſtic ubi favet eo uti. Ego hallucinationes Donati non probo: ſed ex his ipſis diſco in rem meam, quam parum conſtans fides fuerit antiquitatis Carmelitica. Interim eâdem incuriâ, qua duo oracula in unum conflavit Donatus, & Joſephum confudit cum Baſilide, etiam* S. Angelum *Martyrem, vulgo creditum Hieroſolymis natum, confudit cum* S. Alberto, Patriarcha *quidem* Hieroſolymitano, *ſed in Lombardia nato, à variis autem credito Inſtitutore Carmelitarum, quia primam eis Regulam ſcripſit, cum qua tranſierunt in Europam, paulo poſt mortem S. Angeli, obitam in Sicilia.*

(c) In Legat. ad Cajum. (d) *Pſ. 18* ℣. 5.

(e) *Ad Rom. 10* ℣. 18.

INTERPRES

PRoteſtante, ut vidimus Excellentiſſimo ſcriptore, ego quoque proteſtor, nolle me ultra mentem auctoris hunc diſcurſum extendi, ſicut & proteſtatus jam pridem ſum, quando eo uti cœpi, in Parergo I ad Epiſcoporum Hieroſolymitanorum hiſtoriam, necnon in Reſponſione ad art. 15. num. 161. Hac vero illius diſcurſus interpretatione nihil aliud intendi (præter refutationem erroris, mihi ſæpius obtruſi pro ſolido Carmelitanæ antiquitatis documento) quam abolere notam ignorantiæ, Excellentiſſimo auctori impacta ab hominibus, ignorantiſſimis rerum, quarum ipſi Judices eſſe prætendunt tam arroganter; ut etiam jus ſibi eſſe velint ad ſacrum Inquiſitionis tribunal deferendi eos, quos ſibi non inveniri conſentientes indigniſſime ferunt: Quin & perduellionis crimen incurriſſe volunt, ſiquis Hiſpanus non cæco impetu arripiat figmenta quævis, ad gentis honorem facere eis viſa. Aliam longe Marchionis mentem, verarum, aut ſaltem veroſimilium patriæ laudum ſtudioſiſſimam, oſtendit Tractatus, quarto poſt præcedentem anno editus Cæſaraugustæ, 1682 ſub hoc titulo. Prædicatio S. Jacobi in Hiſpania, confirmata contra ſcrupulos P. Chriſtiani Lupi, & propugnata contra argumenta P. Natalis Alexandri. *Hic ille non utitur auctoritatibus pſeudo-Chronicorum Higuetianorum, quas Diſſertationum eccleſiaſticarum Tomo integro feliciter expunxerat an. 1671 eadem opera vindicans antiquorum Hiſpaniæ*

Tam

Tutelarium honorem contra figmenta novitia, diſcurſu præambulo anni 1666 exploſa: ſed oſtendit talibus nequaquam egere conſtantiſſimam Eccleſiarum Hiſpanicarum de ea Prædicatione traditionem. Et quia huic in dubium revocandæ occaſionem dedit Relatio quædam Actorum in Concilio Lateranenſi anno MCC; *inter Rudericum Toletanum & Bracarenſem Archiepiſcopos, ſuper Primatu concurrentium, ſumpta ex quodam Eccleſiæ Toletanæ manuſcripto, & edita à Garcia Loaiſa inter Concilia Hiſpaniæ pag. 287: tam ſolide probat illius Relationis, innumeris erroribus ſcatentis & undequaque chimericæ ſuppoſitionem, ut conſummatiſſimam auctoris eruditionem probare vel eo ſolo poſſint etiam illi, quibus forte in aliis minus fuerit factum ſatis. Eſt ergo de patria optime meritus, funditus auferendo illo tam gravi offendiculo, ſubtractoque omni poſitivo argumento, quo alias probaretur, dubium iſtud non admodum recens eſſe inter eruditos; ſed antiquum inter ipſoſmet Hiſpanos ab annis ad minimum quingentis. Utinam pulcherrima iſtæc opera Latinitate donata, ab ipſomet auctore vel ab alio, exteris quoque nationibus aliquando communia fiant, meliores de eruditione Hiſpanorum ſenſus inſpiratura, quam movent ii, qui dum Gentis hiſtoriam commentis ſuis ornare ſe putant, ridiculam aliis reddunt ſimulque nationem ſuam. Excellentiſſimus Auctor, factus duplici titulo Grandis Hiſpaniæ, infra dignitatem ſuam eſſe putavit, lucubrationibus prædictis duabus apponere Cenſoris Eccleſiaſtici Regiique judicia, quæ ſi requiſiviſſet, aut habita apponere voluiſſet, legeremus ea haud minus præclara, quam quæ ſunt præfixa Diſſertationibus eccleſiaſticis. Ego hic finio, & volentibus cum ipſo vel mecum diſputare poſthac, dico, quod S. Auguſtinus Gaudentio ſub finem libri contra eum ſcripti:* Si reſpondere cogitas, noli cauſam relinquere, ac in ſupervacaneis evagari. Ea quæ dicta ſunt intuere; ad ea que dicta ſunt, non fallaciter eludendo, ſed rationabiliter diſceptando, reſponde.

FINIS.